

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Világjáró

Szemponatok
a multikulturális
neveléshez

EDUCATIO

Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság

Integrációs Pedagógiai Műhely Füzetek 3.

Világjáró

Szemponatok a multikulturális neveléshez

Világjáró

Szemponatok a multikulturális neveléshez

EDUCATIO
Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság

P A D T Á R S

Nemzeti Fejlesztési Terv

Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság
Budapest, 2008

Készült a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program 2.1. intézkedés központi programjának „A” komponense keretében

A pedagógiai műhelyt vezette és a kötetet szerkesztette

Dr. Torgyik Judit

Szakmai vezető

Kovács Gábor

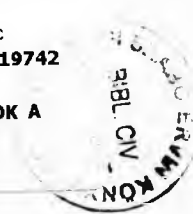
0801:KO - KK Szabadpalc
371.3 V 87 FS00219742

VILÁGJÁRÓ : SZEMPONTOK A

Munkacsoport-vezető

Balogh Gyula

1 || 210002||788816 ||

A borítón szereplő rajzot az Igazgyöngy Alapfokú Művészeti Iskola (Berettyóújfalu) tanulója, Harsányi Máté (7 éves) készítette

Borítóterv és tipográfia

Király és Társai Kkt.

© Dr. Torgyik Judit szerkesztő, 2008

© Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, 2008

Azonosító: 8/211/A/4/jgy/mult/1

ISSN 1789-6363

ISBN 978-963-9795-27-3 Ö

ISBN 978-963-9795-29-7

A kiadvány ingyenes, kizárólag zárt körben, oktatási céllal használható, kereskedelmi forgalomba nem kerülhet. A felhasználás a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját nem szolgálhatja.

Kiadja az Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság

Felelős kiadó: Kerekes Gábor ügyvezető igazgató

1134 Budapest, Váci út 37. • Telefon: (06-1) 477-3100

Fax: (06-1) 477-3136 • E-mail: info@educatio.hu

Nyomtatta a Pátria Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Fodor István vezérigazgató

Tartalom

Előszó	7
Világjáró projekt (Kenessey Albert Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda, Gerjen)	9
Helyünk Európában - hátránykompenzáló program (Petőfi Sándor Általános Iskola és Szakiskola, Püspökladány)	27
A cigány kisebbség kultúrájának és hagyományainak ápolásával járó feladatok az óvodában (Petőfi Sándor Körzeti Általános Iskola és Óvoda, Zádorfalva)	39
Más-képpen Endrefalván (Általános Iskola és Óvoda, Endrefalva)	53
Multikulturális tartalmak a ráckeresztúri Petőfi Sándor Általános Iskolában	71

Előszó

A *Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés* című tanártovábbképzést és szakmai műhelyfoglalkozásokat választó pedagógusok közös munkáját olvashatja az érdeklődő ebben a kötetben. A pályázat lehetővé tette a továbbképzéseken részt vevőknek, hogy bemutassák jó gyakorlatukat, mindazt, amelyet a képzés és a műhelyfoglalkozások során egymástól megtanultak. Kiderül a kötetből, hogy az egyes intézmények mit tudtak kamatoztatni, hogyan valósul meg az iskolai életben vagy a vele egységet alkotó óvodában az interkulturális nevelés. Látható, hogy ahány iskola, óvoda, annyiféle jó gyakorlat.

Az interkulturális nevelés mint esélyeket kiegyenlítő módszer, szemlélet és eszköz sokoldalú megvalósítási módokban öltött testet a programba bekapcsolódott intézményekben. A pedagógusok észrevétlenül is azokat a kulcskompetenciákat fejlesztették a gyerekek körében, amelyeket a NAT megkíván. Így például a szociális és állampolgári kompetenciát, a kezdeményezőképeséget, az esztétikai-művészeti tudatosságot és kifejezőképeséget – hogy csak néhányat említsünk.

Volt, ahol projektnap formájában foglalkoztak a helyi, a nemzeti, az európai és a tágabb környezet kulturális sajátosságaival, komplex módon beépítve a földrajzi, irodalmi, történelmi, zenei jellegzetességeket, élvezetessé téve a programot a gyerekek számára egy kis népzenevel, táncsal és még ételkóstolóval is. Aktív cselekvést, tevékenykedtetést, élményt nyújtó programokat kínáltak a pedagógusok, amelyekbe a diákok szívesen bekapcsolódtak, mind a tanórákon, mind pedig a szabadidős délutáni programokban. Sok helyen sikerült a szülők bevonását is eredményesen elérni. Az európai dimenzió megjelent szinte valamennyi iskola programjában. Mindezzel az európaiságtudat, az európai identitás formálása, tudatosítása, s annak megvalósítása történt, hogy a diákok felismerjék: a szokások, a hagyományok, az értékek különbsége gazdagítja az egyént és a közösséget, miközben érzékelhették, hogy valamennyiünknek hasonló emberi szükségletei vannak.

A kötetet azzal a reménnyel készítettük, hogy hasonló megoldásokhoz más iskolák pedagógusai is kedvet kapjanak, és ötletet merítsenek ebből a forrásból. Figyelmébe ajánljuk minden kollégának, remélve, hogy mindennapi munkájukban hasznosítani tudják az itt olvasottakat.

2007. augusztus 30.

Dr. Torgyik Judit
a kötet szerkesztője

Világjáró projekt

**Kenessey Albert Általános Iskola
és Napköziotthonos Óvoda, Gerjen¹**

ALKOTÓK

**Máténé Turi Katalin, Bodnárné Bátori Katalin,
Hazné Genye Anita**

Településünk és iskolánk

Gerjen 1300 lakosú kis település Tolna megyében, a Duna mellett, Paks-tól közúton 22 km-re. A paksi kistérséghez tartozik. Lakói közül kb. 10% cigány származású. A cigányok rendezett körülmények között élnek a falu különböző részein. Többségük beás származású, de a nyelvet már csak az idősek beszélik, ők is magyarral keverve. A lakosságra nem jellemzők az etnikai ellentétek.

Falunk zsáktelepülés. Ez a tény nagyban befolyásolja a lakosság élet- és munkakörülményeit. Helyben főleg a mezőgazdaságból és a szolgáltatóiparból lehet megélni. Nagyobb ipari üzemek 20-30 km távolságra vannak, ahová a gerjeniek autóbusszal járnak be dolgozni. Jelenleg a munkaképes lakosság 18%-a munkanélküli. Ezen a helyzeten javítani fog a faluban felépülő ipari üzem, amely 2007 szeptemberétől negyven főnek ad munkát. Ekkor a munkanélküliség mértéke várhatóan 10% alá csökken.

A településen egy oktatási intézmény működik, a Kenessey Albert Általános Iskola és Napköziotthonos Óvoda. Az óvodába negyvenöt gyermek jár, akikkel délelőtt csoportbontásban két óvónő foglalkozik. Az iskola tanulólétszáma 103 fő. Minden évfolyamon egy osztály működik, plusz egy alsós és egy felsős napközis csoport. A nevelő-oktató munkát 12 pedagógus

---

¹ 7134 Gerjen, Szent I. u. 26. Telefon: (75) 337-041, e-mail: kaaltisk@tolna.net; honlap: www.gerjen.hu

végzi. Közülük kilencen rendelkeznek tanítói, hatan valamilyen szaktanári képesítéssel. Így a szakos ellátottság zömében megoldott.

A tanulók a tanítási órákon kívül szakkörökön, sportkörökön gyakorolhatják az érdeklődésüknek megfelelő tevékenységeket. 2005 őszétől van alapfokú művészetoktatás, három tanszakon.

Az iskolába járó gyerekek 41%-a halmozottan hátrányos helyzetű. A 2005–2006-os tanévben kezdtük el az integrált oktatás kiépítését, amelyhez a HEFOP 2.1.5 pályázat nyújtott segítséget.

A pályázat hatása

A pályázaton belül az előírt feladatainkat megvalósítottuk: Világjáró projekt, Cigánykerék projekt, A tanulás tanítása. Óvoda-iskola átmenet, Útravaló program.

- Képzéseink:
- IPR-tréning
  - Multikulturális nevelés tréning
  - Kooperatív technikák tréning
  - Óralátogatások, bemutató órák
  - Műhelymunkák

A képzések és a műhelymunkák hatására a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek problémáival sokkal tudatosabban tudunk foglalkozni. Érzékenyebbé, nyitottabbá váltunk más kultúrák, életformák megismerésére, elfogadása iránt. Szakmailag megalapozottabban tudunk megoldásokat keresni.

Képzéseink során – a három tréningen – alaposabban megismertünk különböző módszereket, technikákat, amelyekkel ezeknek a gyerekeknek a hátrányait csökkenteni lehet (egyéni bánásmód, egyéni fejlesztési tervek, felzárkóztató foglalkozások, kooperatív módszerek, szabadidős tevékenységek szervezése, múzeumlátogatás).

A multikulturális oktatás a különböző kultúrák egyenrangúságának gondolatára épül. Az iskolai világban a kultúrával kapcsolatban két kérdést érdemes kiemelni: az egyik a kultúrák folytonos változása, a másik pedig, hogy mi az, amit a másik kultúrából látunk és azonosítani tudunk –, illetve mi minden láthatatlan kulturális tényező befolyásolhatja a gyermek iskolai viselkedését, tanulmányi eredményességét. A tanár számára a gyerek családi világának mélyebb és árnyaltabb megismerése elkerülhetetlen.

Kiindulópont:

- Az iskolai teljesítmények különbségei (szülők iskolai végzettsége, foglalkozása, lakóhely, anyagi helyzet, etnikai csoport)
- Rövidebb iskolai pályák, lemorzsolódás
- Zsákutcás képzésben való részvétel
- Szélsőségesen eltérő életpályák, esélyek
- Az intézménytől eltérő kultúra (csoport, család, az iskolai teljesítmény a családi és az iskolai kultúra közti távolság függvénye)

Megoldások:

- Hátrányos helyzet - hiány - kompenzáció, felzárkóztatás
- Egyenrangúság - a családi (csoport) kultúra és az intézményi kultúra közelítése, megfeleltetése (multikulturális pedagógia)

A multikulturális oktatás célja:

- Más kultúrák tisztelete (elfogadás, megismerés, a perspektívaváltás képességének kialakulása)
- Soknemzetiségű társadalomban való boldogulás
- Kisebbségi gyerekek önképének javulása
- Különbségekhez való adekvát viszony (emberi hasonlóság élménye)
- Az együttműködés élménye (a közösségek sokféle emberből állnak)

Az ötlet születése

Az országok bemutatásának ötlete a gyerekektől származott, az első diák-önkormányzati ülésen vetették fel. A diákönkormányzatot segítő pedagógus jó nevelési lehetőséget látott benne, ezért elfogadásra javasolta a nevelőtestületnek. Ezt a programot ugyanis a pedagógusok, elsősorban az osztályfőnökök hathatós segítségével nélkül nem lehetett volna megvalósítani. A többi pedagógusnak szintén tetszett az ötlet. Ehhez hozzájárult az is, hogy nem sokkal korábban vettünk részt a *Multikulturális tartalmak, inter-*

kulturális nevelés című harmincórás tanfolyamon. Ennek keretében mindannyian megismerkedtünk a projektmódszerrel, és hallottunk egy sikeres projekthétről, amelyet a darányi iskola pedagógusai és diákjai valósítanak meg évről évre. Természetesen nem akartuk az ottani programot egy az egyben lemásolni, de úgy gondoltuk, hogy néhány ötletük és jó tanácsuk felhasználásával mi is megpróbálkozhatunk saját projektünkkel. Ehhez a gyerekek által javasolt téma alkalmasnak mutatkozott.

A projekt célja

- Minél élményszerűbben ismerjék meg a gyerekek más népek szokásait, kultúráját.
- Gyakorolják az önálló ismeretszerzést különböző információhordozók felhasználásával.
- Gyakorolják a megszerzett ismeretek bemutatását különböző formákban - kiselőadás, PowerPoint-bemutató, rejtvények, feladatok adása, gyakorlati tevékenységek bemutatása.
- Kapjanak lehetőséget a gyerekek arra, hogy önmagukat szervező tevékenységekben kipróbálhassák.
- Olyan gyerekek is megmutathassák képességeiket az iskolaközösségnek, akik erre korábban nem kaptak lehetőséget.
- Gyakorolják a közösségben való együttműködést, ezáltal erősítve az osztályközösséget.

A megvalósítás lépései

A diák-önkormányzati képviselők meghatározták a program körvonalait. Ezek a következők lettek:

- Minden hónapban egy délután lesz „világjárás”, amikor egy felsős osztály egy országot mutat be. Minden vállalkozó osztály felír három országot, amelyet ők érdekesnek tartanak, ebből a kínálatból lesz kisorsolva, hogy ki melyiket dolgozza fel.

- A feldolgozás során hét témakört kell érinteni:
  - az ország földrajza,
  - történelme,
  - építészete és képzőművészete,
  - irodalma,
  - zenéje, tánca,
  - népszokásai,
  - étkezési szokásai.
- A programban minden érdeklődő tanuló részt vehet, az elsőstől a nyolcadikosig. A kereteket azután az adott osztálynak kellett megtöltenie tartalommal, illetve kidolgozni a lebonyolítás formáját.

A lebonyolítás módja

Elsőként a hatodikosok kerültek sorra Spanyolországgal. Ők úgy döntöttek, hogy a hét témakört hét különböző helyszínen fogják bemutatni. Mivel az osztály létszáma éppen tizennégy fő, így párokat alakítva vállaltak egy-egy nekik tetsző témát. Az anyaggyűjtést részben önállóan, részben osztályfőnökük közreműködésével végezték. Nagyon sok támogatást kaptak a szülőktől, akik még a bemutatóra is eljöttek, figyelemmel kísérve, ha kell, segítve gyermekük működését.

A program megvalósítása előtt néhány nappal a 6. osztály osztálytitkára fölmérte, hogy kik azok a tanulók, akik részt vesznek a „világjáráson”. A jelentkezőket azután osztályfőnökük segítségével hét csoportba sorsolták úgy, hogy minden csoportban egyenlő arányban legyenek a különböző korú gyerekek. A csoportok forgószínpadszerűen járták végig az iskola termeiben kialakított hét helyszínt. Végül a zsibongóban gyülekeztek, itt történt meg az értékelés, jutalmazás. A jutalomban minden résztvevő egyformán részesült, közösen fogyaszthattak el egy jellegzetes spanyol ételt. Mivel ez a lebonyolítási forma bevált, később kisebb módosításokkal a másik két osztály is ezt alkalmazta.

A „spanyol nap” - a projekt leírása

A felkészülés lépései

- a) A feldolgozandó témák összegyűjtése az osztályfőnök irányításával
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: A megadott 7 témát dolgoztuk fel.
- b) Az anyaggyűjtés megszervezése, elindítása, a témafelelősök kijelölése (lehetőleg önkéntes alapon)
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: A tanulók erősségeit figyelembe véve kapták a feladatokat. A témaválasztás kicsit irányított volt.
- c) Anyaggyűjtés
  - Felelős: témafelelősök
  - Megjegyzés: az osztályfőnöknek figyelemmel kellett kísérnie a munkát.
- d) Az összegyűjtött anyag átnézése, rendezése
  - Felelős: osztályfőnök
- e) A helyszínek megtervezése, feladatok felosztása
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: Mivel az osztály létszáma 14 fő, így hét helyszínt terveztek.
- f) Szülői értekezlet összehívása, a szülők tájékoztatása, bevonása
  - Felelős: osztályfőnök, SZMK
- g) A kellékek elkészítése, beszerzése
  - Felelős: osztálytitkár, témafelelősök, SZMK
- h) Az érdeklődők összeírása, csoportbeosztás készítése
  - Felelős: osztálytitkár, osztályfőnök
- i) A program elpróbálása, teremrendezés
  - Felelős: osztályfőnök, SZMK

Helyszín	Téma	Tevékenységek és feladatok		Kellékek
1.	Spanyolország földrajza, természeti adottságai	Egy tanuló röviden bemutatja Spanyolország földrajzát. A másik tanuló térképen és képeken mutatja be az országot.	A spanyol zászlót kell lerajzolniuk a résztvevőknek.	Rajzlapok, színes ceruzák, hurkapálcák, ragasztó.
2.	A spanyol konyha bemutatása	Egy tanuló bemutatja a jellegzetes ételeket egy kiselőadás formájában, míg a másik tanuló segít az adott csapatnak elkészíteni a spanyol ivócsokoládét, amit mindenki megkóstolhat.		Csokoládé, tej, vaj, vanília, rezsó, főzőedény, fakanál, műanyag poharak
3.	A spanyol festőművészet bemutatása	Egyik hatodikos kiselőadás formájában bemutatja a legjelentősebb spanyol festőket, közben a másik képeket mutat.	Puzzle összerakása.	Képek fénymásolatai, olló
4.	A spanyol sport bemutatása	A bikaviadalokról, fociról és a Forma-1 spanyol pilótájáról, Alonsóról tartanak rövid előadást.	A témához kapcsolódó 13+1 totó kitöltése	Az összeállított totó, ceruza
5.	A spanyol népviselet bemutatása	Képek segítségével a jellemző viseletek bemutatása.	Öltöztethető babákat – férfi, nő – kellett spanyol népviseletbe öltöztetni.	Spanyol népviseletet ábrázoló fényképek, papír öltöztethető babák, férfi és női népviseleti ruhadarabok papírból
6.	A spanyol népzene, néptánc bemutatása	Két tanuló spanyol népviseletbe öltözve táncot tanít az adott csoportnak.	Majd a csoport egy-két tagja megismétli a bemutatott táncot.	Népviseleti ruha, CD-lejátszó, spanyol népzenei CD

Helyszín	Téma	Tevékenységek és feladatok		Kellékek
7.	A spanyol építészet, híres épületek	Egy tanuló elmondja a spanyol építészet sajátosságait, jellemzőit. A másik gyermek fotók segítségével bemutatja a híres épületeket.	Kérdéseket tesznek fel az elhangzottakkal kapcsolatban, amelyekre a csoportnak kell helyesen válaszolni.	Spanyol épületekről készült fotók
Zárás (A zárásra az ételt, a tánkra a ruhát a szülők készítették el.)		A diákönkormányzat vezetője megköszöni mindenkinek a munkáját, majd mindenki megkapja a jutalmát. A 6. osztályos szülők bilbaói ráksalátát kínálnak.		Az étel alapanyagai: kifli, koktélrák, piros, sárga, zöldpaprika, olívaolaj, fűszerek, fogpiszkáló a falatoknak

Értékelés

A következő osztályfőnöki órán a gyerekek elmondták tapasztalataikat, véleményüket. Értékelték saját munkájukat, illetve a résztvevők érdeklődését, aktivitását, viselkedését. Az osztályfőnök kiegészítette ezt a maga meglátásaival, majd megdicsérte az osztály minden tagját.

A diákönkormányzat vezetője az iskola egész közössége előtt csokival jutalmazta a gyerekeket, illetve egy szál virággal ismerte el az osztályfőnök munkáját.

Az „angol nap”

Másodikként került sorra az ötödik osztály, akik Angliát húzták. Osztályfőnökük javaslatára ragaszkodtak ehhez, nem térve ki Nagy-Britannia többi területére.

A felkészülés lépései

- a) A feldolgozandó témák összegyűjtése az osztályfőnök irányításával
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: A sajátosságokat figyelembe véve eltértek az eredetileg megadott 7 témától.
- b) Az anyaggyűjtés megszervezése, elindítása, a témafelelősök kijelölése (lehetőleg önkéntes alapon)
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: Voltak népszerű és népszerűtlen témák, a pedagógusnak be kellett avatkoznia.
- c) Anyaggyűjtés
  - Felelős: témafelelősök
  - Megjegyzés: Az osztályfőnöknek figyelemmel kellett kísérnie a munkát.

- d) Az összegyűlt anyag átnézése, kiegészítése, rendezése
  - Felelős: osztályfőnök
- e) A helyszínek megtervezése, feladatok felosztása
  - Felelős: témafelelősök, osztályfőnök
  - Megjegyzés: Mivel az osztály létszáma 10 fő, ezért négy helyszínt és néhány előzetes programot terveztek.
- f) Szülői értekezlet összehívása, a szülők tájékoztatása, bevonása
  - Felelős: osztályfőnök, SZMK
- g) A kellékek elkészítése, beszerzése
  - Felelős: osztálytitkár, témafelelősök, SZMK
- h) A program elpróbálása, teremrendezés
  - Felelős: osztályfőnök, SZMK

Téma		Tevékenységek és feladatok	Kellékek
Ráhangelés Angol hírességek: a Beatles és néhány jellegzetes épület		Néhány nappal a program előtt reggel a stúdióban a Beatles zenéje szól, majd a téma felelőse egy-egy ismeretet közöl az együttesről. A faliújságra az ötödikesek képeket tesznek ki Anglia nevezetes épületeiről, a Beatlesről, valamint Anglia és Nagy-Britannia többi államának zászlajáról.	Beatles-számok CD-n, képek az internetről letöltve, kinyomtatva.
Kezdet Shakespeare: <i>Rómeó és Júlia</i>		<ul style="list-style-type: none"> – A résztvevők köszöntése, a csapatok összeállításának ismertetése. – Az ötödikesek eljátszanak két rövid jelenetet a Rómeó és Júliából. – Egy tanuló röviden beszél Shakespeare-ről. (A négy csapat ezt még együtt hallgatja, a feladatot később kapják.) 	Jelzesszerű jelmezek, kellékek (köpeny, kard).
1.	Anglia földrajza és az angol nyelv (Az angol nyelv azért került a témák közé, mert az alsósok szakkör keretében ismerkednek vele, illetve a magyarban is sok angol eredetű szót használunk, amelyek jelentését a gyerekek nem ismerik pontosan.)	<p>Anglia földrajzi jellemzőit és nevezetes épületeit a házigazdák diavetítés kíséretében mutatják be.</p> <ul style="list-style-type: none"> – A csoportnak diaképeken fel kell ismernie azokat az épületeket, amelyek fotói kinn vannak a faliújságon. – Az alsósoknak virágot kell kiszínezni a szirmokra írt angol szavaknak megfelelően. – A felsősöknek feladatlap: az általuk is használt angol szavak kitalálása, párosításuk a magyar megfelelőjével. 	Számítógép, projektor, papírból kivágott virágszirmok, levelek (csoportonként 15–20 db), feladatlapok (csoportonként 4).
2.	Anglia, a futball hazája	<p>Az egyik házigazda a futball történelméről beszél, a másik Anglia eredményeiről, leghíresebb csapatairól.</p> <ul style="list-style-type: none"> – 13+1 kérdés az elhangzott kiselőadások anyagából. – Papírbabák felöltöztetése a leghíresebb angol csapatok mezébe. 	Papír öltöztetőbabák, különféle mezek.

Téma		Tevékenységek és feladatok	Kellékek
3.	Anglia történelme, irodalma	<ul style="list-style-type: none"> – Az egyik ötödikes házigazda ismerteti Anglia rövid történelmét, a másik beszél az angol krimiről, leghíresebb íróiról, figuráiról. (Agatha Christie: <i>Poirot</i>, Conan-Doyle: <i>Sherlock Holmes</i>). – Filmrészlet bemutatása a <i>Gyűrűk ura</i> c. filmből. – Kérdések a filmrészletről. – Irodalmi, történelmi totó kitöltése a kiselőadás és a korábbi színjáték alapján. 	A <i>Gyűrűk ura</i> videokazettán vagy DVD-n Tévé, video-, illetve DVD-lejátszó, csoportonként két tesztlap.
4.	Angol ételek, illetve angol specialitások: (bal oldali közlekedés, autómárkák, matchbox, puzzle stb.)	<p>Egy tanuló beszél röviden a jellegzetes angol ételekről; egy másik képeket mutat a legismertebb angol autómárkákról, és beszél a közlekedésről; a harmadik házigazda pedig a játékokról szól, és meg is mutatja.</p> <p>Puzzle összerakása.</p> <p>Betűrejtvények megfejtése az itt elhangzott ismeretekről, illetve a Beatlesről.</p>	Matchboxok, autós képek, két puzzle – az egyik egy angol ételt, a másik egy emeletes buszt ábrázol Rejtvények fénymásolva (csoportonként legalább 2-2 egyforma).
<p>Zárás: tánc</p> <p>A teát és a süteményeket a szülők készítették és osztották ki.</p> <p>A tánctanításban és a zene megszerzésében a művészeti iskola tánctanárnője segített.</p> <p>Az egyes helyszíneken a házigazdák úgy értékelték a csoportokat, hogy ne legyen nagy eltérés a fontok számában; minden csoport meg tudja venni a teát és a süteményt.</p>		<p>Az ötödikesek angolkeringőt táncolnak.</p> <p>A diákönkormányzat vezetője megköszöni az ötödik osztályos tanulókat, a szülők és az osztályfőnök munkáját, majd a részt vevő gyerekek megkapják jutalmukat.</p> <p>A jutalmazás módja: A csapatok minden helyszínen „angol fontokat” kapnak a feladatok teljesítéséért. Ezeket a fontokat most beválthatják csoportonként egy-egy tálca angol teasüteményre és személyenként egy pohár teára.</p>	<p>Egy angolkeringő zenéje CD-n, CD-lejátszó</p> <p>„Angol fontok” sárga kartonból (csoportonként 50 db)</p> <p>Öt tálca teasütemény (az ötödikesek is kapnak), gyerekenként 1-2 dl tea, műanyag poharak, kancsók.</p>

Értékelés

A következő osztályfőnöki órán a gyerekek elmondták tapasztalataikat, véleményüket. Értékelték saját munkájukat, illetve a résztvevők érdeklődését, aktivitását, viselkedését. Az osztályfőnök kiegészítette ezt a maga meglátásaival, majd megdicsérte az osztály minden tagját. A diákönkormányzat vezetője az iskola egész közössége előtt csokival jutalmazta a gyerekeket, illetve egy szál virággal ismerte el az osztályfőnök munkáját.

Az „egyiptomi nap”

A felkészülés lépései

- a) Ötletgyűjtés a feldolgozandó témákra
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: Az ókori Egyiptomot sokféle téma alapján be lehetett volna mutatni. Fontos volt ezek közül válogatni. Hangsúlyt kellett fektetni a mai Egyiptom bemutatására is, ami kevésbé ismert.
- b) Az anyaggyűjtés megszervezése
  - Témafelelősök: önkéntes alapon
  - Felelős: osztályfőnök
  - Megjegyzés: A témafelelősök választása nem volt nehéz, mert szinte mindenki talált a saját érdeklődési körének megfelelő témát. (Ha nem, kicseréltük az adott témát.)
- c) Anyaggyűjtés
  - Felelős: témafelelős
  - Megjegyzés: Mivel 14 éves gyerekekről van szó, ez viszonylag önállóan történt, esetenként néhány ötlet kellett a keresést illetően.

- d) Az összegyűlt anyag átnézése, kiegészítése, rendezése. Az egyes témákhoz játékos feladatok tervezése
- Felelős: osztályfőnök
- e) Helyszínek megtervezése, feladatok felosztása
- Felelős: témafelelős, osztályfőnök
  - Megjegyzés: 13 fős osztály 5 helyszínen munkálkodott + ráhangoló műsort készítettek.
- f) Szülők tájékoztatása, bevonása
- Felelős: osztályfőnök
- g) Kellékek, munkák elkészítése, beszerzése. Táncpróbák elkezdése
- Felelős: témafelelősök
- h) Érdeklődők összeírása, csoportba sorolása
- Felelős: osztályfőnök
- i) A program elpróbálása, helyszínek kialakítása
- Felelős: osztályfőnök

Helyszín	Téma	Tevékenységek és feladatok	Kellékek
Ráhangelés		A falújságra képek kerülnek egyiptomi városokról, híres építményekről. Egyiptom zászlaja is a falújságra került.	
Kezdés		<ul style="list-style-type: none"> – Az iskola zsbongójában a résztvevők köszöntése, leültetése. – A nyolcadik osztályos lányok egyiptomi hastáncot mutattak be a gyerekeknek (ezt még mindenki közösen nézte végig). – A csapatok megalakítása, a helyszínek sorrendjének ismertetése. 	Ruhák, csörgők, CD
1.	<ul style="list-style-type: none"> – Egyiptom földrajzi, éghajlati sajátosságai. – A mai Egyiptom kialakulása. 	Egyiptom földrajzi elhelyezkedését térképen mutatták be. A történelmi eseményeket előadás formájában mondták el a tanulók. Egyiptom zászlajának megrajzolása (emlékezetből a falújságon látottak alapján).	Térkép, papírlap, színes ceruza
2.	<ul style="list-style-type: none"> – Egyiptomi istenek – A mumifikálás menete – Szent állat a macska 	<p>Mindegyik témát PowerPoint-bemutató segítségével mutatták be a tanulók.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Emlékezetből minél több egyiptomi isten nevét felsorolni. – Papírtekercs segítségével múmiát kellett készíteni egyik társukból. 	Számítógép, projektor, papírtekercs
3.	Egyiptomi ételek, étkezési szokások	Előadás formájában beszéltek a jellegzetes egyiptomi ételekről és étkezési szokásokról. Ételkóstolás: egyiptomi uborkasalátát ehettek a gyerekek. Igaz-hamis állítások az egyiptomi étkezési szokásokról.	Feladatlapok, előre elkészített saláták, kanalak, műanyag poharak

Helyszín	Téma	Tevékenységek és feladatok	Kellékek
4.	Piramisépítés, piramisok, hieroglifák	A 8. osztályos diákok a piramisépítés folyamatáról, illetve a régi és a mai írás kialakulásáról beszéltek a kisebbeknek. Képekkel szemléltették mondanivalójukat. Hieroglifák megfejtése egy kód alapján.	Képek, feladatlapok
5.	Egyiptom művészetei, a „Nílus festője” – bemutatás	Az egyiptomi építészetről, festészetről tartottak előadást, amelyet képekkel szemléltettek. Puzzle: a „Nílus festőjének” egy alkotását kellett időre kirakni a csapatoknak.	Festményekről, épületekről képek, puzzle
Zárás	<p>A csapatok minden helyszínen építőkockákat kaptak a jó megoldásokért. A nap végén ezekből kellett piramist építeni a zsibongóban. A piramisok mérete megmutatta, hogy mennyire volt sikeres a csapatok munkája. (Akik jól dolgoztak, több építőkockát kaptak, így nagyobb piramist tudtak építeni.)</p> <p>Jutalmazás: Minden csapat egy-egy tálca egyiptomi süteményt kapott, amelyhez korianderes teát is ihattak.</p> <p>Végezetül a diákönkormányzat vezetője megköszönte a nyolcadikos tanulók és az osztályfőnök munkáját.</p>		

Vélemények, tapasztalatok, nehézségek

A tanév folyamán összesen három „Világjáró” napot tartottunk. A hetedikesek bemutatkozására idő hiányában nem került sor. Ennek oka, hogy a pedagógusok, illetve a tanulók sok-sok elfoglaltsága miatt nem tudtuk a havi ütemezést tartani. Megoldás lehet, hogy jövőre ők kezdik a projektet.

A legtöbb résztvevőnek tetszettek a programok. Ezt mutatja az is, hogy az első után a másodikra és a harmadikra is eljöttek, pedig nem volt kötelező. A csoportok általában figyelmesen hallgatták társaikat, aktívan vettek részt a feladatok megoldásában. Bár a helyszíneken voltak szülők vagy pedagógusok, de igazából nem volt rájuk szükség, mert a felsős gyerekek ügyesen irányították a kisebbeket, s ha valaki nem figyelt oda, rendetlenkedett, akkor rászóltak. (Szigorúbban, mint a pedagógusok...)

A szereplő gyerekek arról számoltak be, hogy eleinte nagyon izgultak, majd a második, harmadik csoportnál már belejöttek szerepükbe. Általában nagyon elfáradtak, néhányan panaszkodtak egyik-másik diáktársuk viselkedésére, de általában élvezték a tanárhoz hasonló szerepet.

A pedagógusok is érdeklődéssel várták egy-egy osztály produkcióját, mindannyian részt vettek mindhárom programon, s ha szükség volt rá, segítettek a felkészülő osztálynak.

Az év elején kitűzött célok lényegében megvalósultak. Tapasztalnunk kellett azonban, hogy a verbálisan gyenge képességű tanulók még az általuk választott, őket érdeklő témákból sem tudnak megfelelően felkészülni. Bizonyosság volt erre például a két országnál is megjelenő focitéma. Sok segítséggel is szerényebb teljesítményt nyújtanak, mint társaik. Így az anyaggyűjtés gyakorlásáról inkább csak a jó tanulók esetén beszélhetünk. Kellemes meglepetéseket is szereztek tanítványaink. Meg mertek szólalni a közösség előtt olyanok, akiknek eddig szinte a hangját sem lehetett hallani. Másokról kiderült, hogy milyen ügyesek a táncban, színjátékban, vagy éppen jó előadók, talpraesett játékmesterek. Minden sikeresen végrehajtott projekt növelte az adott osztály önbecsülését, a tagok közötti összetartást. Az osztályok szülői közössége is erősödött, különösen a hatodik osztály szülői esetében, akik ténylegesen együtt készültek gyermekükkel.

Munka közben rájöttünk, hogy az ötödik, hatodik osztályban nagyon nagy feladat hárul az osztályfőnökre a felkészülés minden szakaszában: segíteni és részben átvállalni az anyaggyűjtést, megfelelően szétosztani a munkát, ötletes feladatokat kitalálni, elsimítani a vitákat, ellenőrizni

a munkavégzést. A nagyobbaknál már néhány lelkes, ügyes tanuló ebből sokat át tud vállalni.

Nehéz dolog olyan tevékenységeket, feladatokat kitalálni, hogy az a különböző korú résztvevőknek egyaránt érdekes legyen.

Oda kell figyelni arra, hogy az egyes helyszínek programja kb. ugyanannyi ideig tartson, ezzel el lehet kerülni a csoportok felesleges várakoztatását és az ezzel járó hangoskodást, rendetlenkedést.

Noha a gyerekek előre meghatároztak hét témakört, ezt nem szabad mereven kezelni, érdemes az adott ország sajátosságaihoz igazítani. Számolni kell a résztvevők korával, érdeklődésével és azzal, hogy mit ismerhetnek, mi az, amihez az új információkat kötni tudják.

Néhányszor előfordult, hogy egy-egy téma felelőse olyan szavakat, mondatokat mondott, amelyeket talán még maga sem értett. Ennek az az oka, hogy az ismeretterjesztő anyagok többsége nem a gyerekeknek íródott. Ezért a pedagógusnak el kell olvasnia a tanulók által gyűjtött anyagot, lerövidíteni, és a gyerekek nyelvére átfogalmazni. Még a nagyobbaknak is elkel az ilyen jellegű segítség, az ötödik-hatodikosoknál pedig megkerülhetetlen.

Persze minél több önálló gyűjtőmunkát igénylő feladatot kapnak a gyerekek, annál könnyebben fogják ezeket a problémákat megoldani. Ezért is tervezzük a Világjáró projekt folytatását új országokkal, és ha lehet, még játékosabban, még több közös tevékenységgel.

Helyünk Európában - hátránykompenzáló program

**Petőfi Sándor Általános Iskola és Szakiskola,
Püspökladány¹**

ALKOTÓK

Birinyiné Girdán Éva, Pató Józsefné

A hagyományos pedagógia értékválságon megy keresztül. Megváltoztak a pedagógiával, az iskolával szemben támasztott igények. Egyre inkább előtérbe kerülnek az élményszinten elsajátított ismeretek. A gyorsan változó társadalmi igényekhez gyorsan alkalmazkodni tudó fiatalokat kell nevelni. Ezért a kor követelményeinek megfelelő, megújított iskolára és új módszerek szerint működő pedagógiára van szükség. Az iskolai tanításnak fontos célja, hogy tanulóink a megszerzett ismereteket alkalmazni tudják a mindennapi életben. A mai rohamosan fejlődő információs társadalomban tehát az iskola legfontosabb feladata, hogy olyan tudással lássa el a gyerekeket, amelynek haszna van, és elsajátítása többet jelent az ismeretek pusztá visszaadásánál. A tanulás és a tudás alkalmazása egymástól elválaszthatatlan egység, mert azt tanuljuk meg, amire szükségünk van, azt a tevékenységet gyakoroljuk, amit a mindennapok során csinálnunk kell. A tudás tehát közvetlen tapasztalatból származó tevékenység (Csapó, 2002).

Iskolánk bemutatása

A Petőfi Sándor Általános Iskola és Szakiskola többcélú, nagy hagyományokkal rendelkező intézmény, a város legnagyobb általános iskolája. A normál 1-8. tantervű tanulók oktatásán kívül gyógypedagógiai felada-

---

¹ 4150 Püspökladány, Petőfi u. 9. Telefon: (54) 451-014, e-mail: tanar@petofi-pladany.sulinet.hu

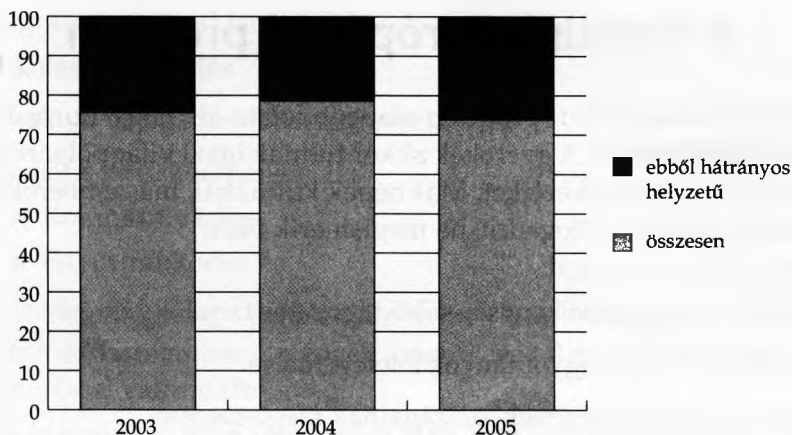
tokat is ellát. Tanulóink létszáma 758 fő, és van 50 sajátos nevelési igényű tanuló is. Az alsó tagozaton 320, a felsőben 388 gyermek tanul. Tanulóink közül 580 fő hátrányos helyzetű; a tanulók 71%-a, és ennek fele rendszeresen eljár az integrációs foglalkozásokra. Az általunk becsült adatok alapján iskolánk tanulói közül 208 roma származású, azaz a tanulói létszám 27,4%-a. Az oktató-nevelő munka 32 osztályban folyik. Az osztályok összetételére jellemző, hogy az integrált nevelés szellemében lettek kialakítva, a heterogenitás jellemzi mind képességüket, mind szociális háttérüket tekintve. Az évfolyamokon belül egy-egy osztály emelt óraszámában tanulja a matematikát, a testnevelést és az idegen nyelvet.

Nevelő-oktató munkánkat úgy kell terveznünk, hogy az eltérő szociális környezetből, eltérő adottságokkal, felkészültséggel érkező tanulóknak biztosítani tudjuk az esélyegyenlőséget. Az alsó tagozaton 2005 szeptemberétől bevezettük az iskolaotthonos oktatást. A szülők igénylik, hogy az intézmény egész napos elfoglaltságot adjon a gyerekek számára, a házi feladatot az iskolában készítsék el, s legyen lehetőségük a szabad idő hasznos eltöltésére. Az egész iskolára vonatkozóan 2004 szeptemberében kísérleti jelleggel vezettük be az integrációs program tanórán kívüli tevékenységeit. Ehhez jól illeszkedett a HEFOP/2005/3.1.3 pályázat, hiszen elköteleztettek vagyunk a kompetenciaalapú oktatás alapelvei és módszerei iránt.

Valljuk, hogy tanulóinkat képessé kell tenni az egész életen át tartó tanulásra, a sikeres felnőtt életre. Fontos, hogy az ezekhez szükséges készségek, képességek megszerzése gyermekközeli, tapasztalati úton szerzett, élményszerű legyen. Hisszük: minden gyermek tehetséges valamilyen területen, csak meg kell találnunk azokat a formákat, módszereket, amelyek által kiteljesedhetnek.

A program bevezetésének előzményei

A társadalmi-gazdasági változások következtében beiskolázási körzetünkben ugrásszerűen megnőtt a hátrányos helyzetű tanulók száma, ami új kihívások elé állított bennünket, új szemléletmód kialakulását kívánta tőlünk. Ugyanakkor a jó családi háttérrel rendelkező tanulóknak is olyan programot kellett biztosítanunk, amely képes volt őket megtartani. Mivel tanulóink igen eltérő szociális környezetből érkeztek, különböző adottságokkal és felkészültséggel rendelkeztek, innovációba kezdtünk, azaz saját problémáinkra kerestük a megoldást.

A hátrányos helyzetű tanulók aránya iskolánkban 2003–2005 között

Ennek központi gondolata az esélyegyenlőség biztosítása, a lemaradás csökkentése. A program kidolgozása során egyre inkább meggyőződésünké vált, hogy a hagyományos ismeretátadó formák nem igazán hatékonyak tanulóink esetében. Váltásra volt szükség: az adott tananyagok frontális módszerrel való „leadása” helyett az egyéni igényeket kielégítő differenciált, személyre szabott pedagógiai megközelítésre kellett a hangsúlyt áthelyezni. Úgy éreztük, változtatni kell a hagyományos kommunikációs modellen. Ki kell használnunk a játék nevelő hatását, a jól bevált drámapedagógiai módszerek alkalmazását.

Korábbi pedagógiai munkánk során gyakran kerültünk olyan helyzetbe, hogy a gyerekek tanórán kívüli szabadidős tevékenységét meg kellett szerveznünk. Szerettük volna minél színesebbé, gyerekközeli tenni ezeket a foglalkozásokat.

A püspökladányi Petőfi Sándor Általános Iskolában 2003-ban létrejött egy európai uniós tanterem. Szerettük volna tartalommal megtölteni az eredeti, szép gondolatot. Olyan foglalkozásokat kívántunk itt megvalósítani, amelyek a gyerekek számára közelebb hozzák az európaiságot. Ugyanakkor nagy hagyománya volt a jeles napok megünneplésének is, amelyek a magyar hagyományokat és ünnepeinket elevenítették fel. Ezek után, eddigi tapasztalatainkra építve készítettük el a Helyünk Európában programot.

„Az a sok szecska, ami az ember fejébe belemegy, az úgyis elpárolog, abból semmi se marad, azt az ember mind elfelejti... Meg kell, hogy tanuljon tanulni, felébredjen a tudásvágya... Át kell élni, meg kell élni...”

(Szent-Györgyi Albert)

A Helyünk Európában program

A Helyünk Európában program alap gondolata az, hogy Európa a magyarság tágabb hazája. A gyerekek akkor tudnak igazi világpolgárrá válni, ha jól ismerik saját gyökereiket. Más népek kultúráját, más embereket csak akkor tudnak igazán elfogadni, ha megismerik őket.

A program sajátosságai:

- Tanórán kívüli tevékenység felső tagozatos tanulók részére.
- A magyar népi hagyományok felelevenítése.
- Az EU tevékenységének, országainak megismerése.
- A gyerekek tapasztalás útján fogadják be az ismereteket.
- Életszerű helyzetekben fejlődik problémamegoldó képességük.
- Életkoruknak megfelelő szinten találkoznak a saját és az európai népek kultúrájával.
- A gyerekek átéli a közösséghez tartozás élményét, fejlődik identitásuk.
- A tudáselemek többször és mindig más szituációkban kerülnek elő a tevékenységek során.
- Nagy hangsúlyt kap a kooperatív, segítő együttműködés.
- Fontos szerepe van a játéknak, a játékos ismeretszerzésnek.
- Kötetlenebb formában formálja a tanulók egyéniségét.

A kulcskompetenciák fejlesztésére irányuló projekt munkánkat az 5-7. évfolyamon 10 osztállyal, mintegy 200 tanulóval, 8 pedagógussal valósítottuk meg az integráción belül.

Személyre szabott oktatást kellett tehát alkalmazni. Nem egyénre szabott oktatást, ahol a gyerekeket kiemeljük a megszokott osztálytermi környezetéből, és az egyéni fejlesztő foglalkozásokon megfosztjuk az interakció lehetőségétől. Megpróbáltuk figyelembe venni minden egyes tanuló szükségletét egy adott környezetben belül. Így biztosítottuk, hogy az osztályterekben mindenki valóban elérhesse a képességeinek megfelelő teljesítményt.

Fontos célunk volt, hogy előadásokból műhelymunka, szövegből tevékenység, adathalmazból feladatmegoldás legyen.

A program fejlesztési területei:

- Alkotás, kreativitás
- Élményt, befogadást elősegítő tevékenységek
- Szociális kulcskompetenciák:
  - Kommunikáció
  - Együttműködés
- Problémamegoldó, a problémacentrikus tanulást különböző helyekről származó ismeretek, élmények integrálásával és az élményszerű megismeréssel valósítottuk meg.

A mai világban, a PISA-felmérések alapján is cél egy olyanfajta „műveltség” kialakítása, amely az olyan tudást állítja középpontba, ahol a gyerekek a mindennapi életükben is tudják alkalmazni, felhasználni a megtanult ismereteket. Azt a kognitív szemléletmódot tükrözi, miszerint csak az értelmes, megértett, átélt tudást lehet felidézni, a megfelelő helyzetekben előhívni (Csapó, 2004). A tanulóelemzők már régen kimutatták, hogy leg-hatékonyabb, ha tapasztalás útján fogadjuk be az új ismereteket.

A kooperatív tanulás, a tanulók kiscsoportban történő foglalkoztatása régi gyakorlat szerte a világban. Az egyének együtt dolgoznak valamilyen közös cél érdekében, amelynek során egymásra vannak utalva, a kölcsönös függőség motiváló hatást gyakorol rájuk. Egymást segítik, bátorítják, jó viszonyt alakítanak ki egymással a csoportcél eléréseért.

A készségek és képességek fejlesztése csak működtetésükkel, vagyis tanulói cselekvéssel, tevékenységgel lehetséges. A kötetlenebb délutáni foglalkozásokon lehetővé válik a kooperatív cselekvő tanulás, gyakorlás. Ugyanakkor a tanulók rendszeresen gyakorolhatják, használhatják az együttműködési, a vezetési képességet, a segítséget, a szociális kommunikáció képességét. A kooperatív cselekvő tanulás nagymértékben hozzájárulhat a szociális kompetencia fejlődéséhez.

A kooperatív tanulásszervezést kiegészítő tevékenységek, módszerek

Az élményszinten megélt ismeretszerzés tevékenységei:

- Játék: csoporterősítő, mozgáskoordinációs, ismeretszerző, memória-fejlesztő, ügyességi játékok.
- Alkotás, kézműves jellegű tevékenységek: papírhajtogatás, báb-maszkara készítése, tojásfestés, batikolás, kiszabábu készítése, nemezelés, gyermekjátékok, festés, képek készítése.
- Drámapedagógiai módszerek alkalmazása: népi játékok, mesék, mítoszok dramatizálása.
- Európai országok hagyományai, kulináris szokásai.
- Magyar ünnepkörökhöz kötődő szokások felelevenítése.
- Magyar, illetve európai mesék megismerése.
- Tánc: a magyar néptánc elemeinek megismerése, más népek táncai.
- Zene: népdalok, népzene, népek zenéi.
- Közös feladatmegoldás: virágültetés, puzzle, találós kérdések, közmondások párosítása, tojások keresése, feladatlap kitöltése, a komplex problémamegoldás lépései.
- Ételek készítése: a megismert országok jellegzetes ételei, ünnepkörökhöz kötődő hagyományos magyar tészták, sütemények.

Programunk a gyerekek játék iránti igényére, a játékon keresztül megszerezhető ismeretekre épül. A tanulónak alternatívát kell adni a számítógépes játékok, a tévénézés mellett. Olyan játékokat kell számukra tanítani, amelyekben sok a mozgás, megmutathatják önmagukat, kibontakozhat kreativitásuk. Erre a célra alkalmasak a ma már szinte elfeledett népi játékok, népi kismesterségek hagyományainak a felelevenítése. A játék a tökéletlen világba és a zavaros életbe időleges és elhatárolt tökéletességet visz be a gyerekek számára.

A drámapedagógia a személyiség fejlesztésének olyan módszere, amelynek során az egyén ismeretei, készségei, társas kapcsolatai a csoportban végzett dramatikus cselekvés révén fejlődnek. A drámapedagógia eszközei a drámajátékok, amelyek a személyiség teljes kibontakozását szolgálják, és formálják a közösséget. A gyakorlatok felszabadítják a gyerekek egyéni,

kreatív lehetőségeit, s ennek hatására könnyebben lehet felkészíteni őket az élet különféle helyzeteire. A résztvevők személyes szinten tapasztalhatják meg a feldolgozni kívánt témában rejlő általános emberi jelentéstartalmat, és az élményszerű tanulási folyamat során bekövetkezhet a „megértés megváltozása”. A dráma élményeken keresztül dolgozik, képes olyan tanulási szituációk előidézésére, amelyekben a gondolkodás megváltozása bekövetkezhet.

A Helyünk Európában egy olyan projekt, amelyen belül két kisebb team dolgozik: Barátaink Európában és a Magyar néphagyományok. A két területnek az ismeretanyaga különböző, de minden másban egységet alkotnak. A program csak keretet ad, kiindulópontot, amelyet minden évben újabb és újabb ötletekkel színesítünk. Közös ünnepek esetén a teamek közösen dolgozzák fel az ismereteket, építenek a nemzetek szokásainak hasonlóságára és különbözőségeire. A karnevál – a farsang hagyományát úgy kapcsoltuk össze, hogy a gyerekek maszkokat, álarcokat készítettek, komédiát játszottak el, ugyanakkor farsangi fánkot sütöttek, és kiszababut égettek. A magyar néphagyományokat kirándulásokkal tettük érdekesebbé, amelyek kézzel fogható, tapintható közelségbe hozták a korábban megismert szokásokat, mesterségeket: szarvasi szilvanap, ópusztaszeri szüret, debreceni Tímárház, nádudvari fazekasház.

A „Barátaink Európában” projekt bemutatása

Minden hónapban egy hét (3 nap) egy európai uniós országot népszerűsít. Történelmének, földrajzának, kultúrájának, szokásainak komplex megismerését szolgálja.

Az első nap foglalkozásai az országról, elhelyezkedéséről, kultúrájáról, történelméről ad információt. Ennek a formája lehet játékos vetélkedő vagy torpedó csapatokban, de összekapcsolódhat puzzle-játékkal is. A második nap a közösségi élményt a mozgással, a sporttal kapcsolja az országhoz, és valamilyen eseményt, mondát dolgoz fel. Görögország esetében a „Kalandozás a labirintusban” biciklis, görkorcsolyás ügyességi játék a krétai labirintosz legendáján alapult. A ciprusi héten a várméta a görög-török ellentétre utalt. Alapja, hogy Nicosia belvárosának térképén egy brit katona húzott egy zöld vonalat, ma ez a határ a két nép között. A harmadik nap a szórakozásé. Ez azokat az érzékszerveinket célozta meg, amelyek alapján kialakul az országról egy belső képünk: ízek, illatok, zene, tánc. A görög

héten görög salátát készítettünk, görög táncházat szerveztünk. A ciprusi héten a Meze szokását ismertük meg, amely egy gasztronómiához kötődő szokás.

A foglalkozások kiindulópontja az EU-tanterem volt, de általában az egész iskola területét bejártuk.

Időszak	Téma	Élményszinten megélt ismeretszerzés	Problémamegoldó képességet fejlesztő játékok	Kommunikációs készséget fejlesztő játékok
Február	Olaszország	Olaszország, Róma, Velence földrajzi elhelyezkedése (topográfia). A karnevál szokása, a karneváli komédia. Karneválok, téltemető szokások a világban, karneváli zenék.	Farsangi fánk készítése. A helyszín berendezése. A karnevál történetének sorba rendezése.	A karnevál hercegének megválasztása. Álarcok készítése. A komédia eljátszása. A karnevál hercegének elégetése.

Az Olaszországot népszerűsítő héten a Velencei Karnevál köré csoportosítottuk az ismereteket. A karnevál hangulatának átélését a drámapedagógia eszközeivel, a karneváli zenével, a farsangi fánk illatával, ízével értük el, így tudtuk az ismereteket elmélyíteni.

A magyar néphagyományok bemutatása

A foglalkozásokat az iskolai tánc- és drámateremben, illetve egy másik tanteremben tartottuk, amelyhez felszerelt konyha kapcsolódik. Így főzéssel és sütéssel is lehetett színesíteni a programokat. A magyar néphagyományok köré csoportosítottuk a tevékenységeket, havonta, két egymást követő délutánon. A gyerekek számára lehetőséget adtunk arra, hogy teljes személyiségükkel vegyenek részt az ünneplésben, s ezáltal megismerjék a közösségben megült ünnepek erejét. Az első napon elsősorban a manuális, kézműves tevékenységek voltak hangsúlyosabbak, a második napon a mozgásé volt a főszerep. Az ünnepek felidézését ételek készítése, drámatikus játékok, néptánc tette élményszerűvé.

Hogyan épült fel egy foglalkozás?

1. nap:

- Termésképek, csuhébaba készítése.
- Szőlőpásztor játék.
- Angyal-ördög játék.

Kukoricából, mákból, levelekből, búzából termésképeket készítettünk, illetve csuhébabát.

A Szőlőpásztor játékot többször eljátszottuk, a kislányok lelkesen vállalkoztak a „szőlőtőkék” szerepére is.

2. nap:

- Most mutasd meg!
- Szőlő préselése, must készítése, Szőlőkoszorú.
- Szüreti multság, tánclépések tanulása.

Szürethez kapcsolódó fogalmakat kellett a csoport egy-egy tagjának elmutogatni, a többieknek ezt kellett kitalálniuk (szőlőprés, szüret, szőlőtőkék, csész). Minden csoportnak egy-egy szüretre szóló meghívást kellett megfogalmaznia úgy, hogy csak *sz* betűvel kezdődhetnek a szavak. Ezzel párhuzamosan készültek a szőlőkoszorúk. A fiúk hatalmas lelkesedéssel préselték a szőlőt, azon versengtek, hogy ki tudja erősebben meghúzni a prést. A szüreti multság eljátszását az elkészült szövegek kidobolásával kezdtük.

A csoportokból egy „kibíró” a széket felhasználva tudatta mindenkivel, hogy szüreti multság kezdődik. A tánclépések tanulásával fejeződött be a foglalkozás.

Időszak	Téma	Élményszinten megélt ismeretszerzés	Problémamegoldó képességet fejlesztő játékok	Kommunikációs készséget fejlesztő játékok
Október	A szüret	Szőlő préselése, must készítése. Termésképből képek készítése. Csuhebaba, szőlőkoszorú.	A szüreti multság szokása. A szüreti tánc lépései: egyszerű és cifra tánclépések.	Szőlőpásztorjáték, angyal-ördög játék. Most mutasd meg! (fogalmak)

Összegzés

A tanulási folyamatra irányuló kutatások is igazolják, hogy a tanulás nem csupán intellektuális folyamat, lényeges szerepet játszanak benne az érzelmi tényezők is. A megismerésben az érzelmek központi szerepet töltenek be. A gyerekek tanulásra való készítetése attól is függ, hogy birtokába jutottak-e olyan érzelmi alapkészségeknek, mint a kapcsolatteremtés, határozott fellépés, együttműködés, konfliktusmegoldás, önismeret.

A gyerekek számára a játék természetes életforma, az életre való előkészület nem tudatosított formája. A tanulás a játékos tevékenység által válhat kényszer helyett örömmé, s így a tanulói teljesítményt növelheti.

Úgy érezzük, azért sikeres a programunk, mert kiállta az idő próbáját: negyedik éve működik. Kötetlen, tanórán kívüli tevékenység, senki számára nem kötelező. Ennek ellenére nemhogy csökkenne a résztvevők száma, de egyre többen jönnek.

A foglalkozások során a gyerekek megtanultak kapcsolatot kialakítani egymással, megtapasztalhatták, hogy céljaik eléréséhez elengedhetetlen a csapatmunka. A kapcsolatok színesebbek, sokrétűbbek lettek. A csoportokban erősödött a segítőkészség, a kapcsolatteremtés, a másik iránti szolidaritás. A játékok olyan feladatokat állítottak a gyerekek elé, amelyeket ők maguk is meg tudtak oldani, s ennek segítségével alakulhatott önértékelésük. Önismeretük, önbizalmuk megerősödött, tanórán magabiztosabbak, nyitottabbak. A tanulásban kevesebb sikerélményt szerző gyerekek képességeiket itt hatékonyan tudták kibontakoztatni. Sikerélményhez jutottak, pozitív megerősítést kaptak. Megmutathatták, hogy miben ügyesek, mennyire segítőkészek. A kapcsolatteremtő, fantáziafejlesztő játékok lehetőséget adtak a gyermeki kreativitás kibontakoztatására. Azok a gyerekek, akik a tanórán egyébként kevés szerephez jutnak, itt kinyíltak, rácsodálkoztak a világra. A programba eleinte nehezen lehetett bevonni a roma tanulókat, később már el sem lehetett volna küldeni őket. Számukra az iskola, a tanulás nagyon sok esetben csak kudarcélményt, kirekesztést jelent. Ezeken a foglalkozásokon egyenrangú félként vehettek részt a csoportok munkájában. A tanulók évfolyamuktól, osztályuktól, etnikai hovatartozásuktól függetlenül dolgoztak a foglalkozásokon, szerveződtek alkalmi csoportokká. A foglalkozások lehetőséget adtak arra, hogy megtapasztalják egymás személyiségének jegyeit, így jobban elfogadják egymást, empátiás készségük fejlődött. Könnyebben felismerik társuk szándékait, szükségleteit, kommu-

nikációs tapasztalatokat szereztek. Pozitív változás történt közösség iránti attitűdjükben.

Az igazi kérdés egy program bevezetése során mindig az, hogy megérte-e a sok munka. Történt-e valamilyen elmozdulás a képességekben, vagy csak hasznosan eltöltöttük az időt, bár az sem csekélység. A program sajátosságából adódóan a kooperatív tanulási formára szervezett csoportokat úgy alakítottuk ki, hogy változó életkorú és eltérő képességű gyerekek alkossanak egy-egy kisebb csoportot. A helyzetet az is bonyolította, hogy a csoportok rövid ideig dolgoztak együtt, gyakran felbomlottak, és újak alakultak, ezért nagyon nehéz volt komolyabb jóslatokba bocsátkozni.

A program sikerességét mérési eredmények is alátámasztják. A problémamegoldó képességet egy keresztmetszeti vizsgálat során mértük. A hátrányos helyzet és az integrációs foglalkozások látogatottsága alapján képzett részminták lehetőséget adtak arra, hogy mintegy keresztmetszeti vizsgálatban egymáshoz tudjuk hasonlítani az átlagokat, középértékeket, szórásokat. Nagyon biztatóak az eredmények, hiszen azok a csoportok, amelyek részt vesznek a programban, szignifikánsan jobb eredményt értek el, mint azok a társaik, akik nem látogatják a foglalkozásokat. A befektetett energia, szakmai igényesség megtérülni látszik.

Legfontosabb célunkat elértük: a tevékenység-központú ismeretszerzés adta lehetőségeket kihasználva hátrányos helyzetű tanulóink képességei fejlődtek, ezzel csökkentek lemaradásaik. Az új módszerek együttes alkalmazása biztosította az esélyt az ismeretek elsajátítására, az oktatási szolgáltatáshoz való hozzáférés egyenlőségét.

„Minden ember szeretné a maga útját járni... aki nem akar eltévedni, iránytűt visz magával a felfedezőútra, hogy segítse a tájékozódásban. Az iránytű persze csak a továbbhaladás helyes irányát mutatja. Az útra kinek-kinek magának kell rátalálnia.”

(Mohás Lívia)

Felhasznált irodalom

- Baji Gál Ferencné: *Drámapedagógia alkalmazása*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2000.
- Birinyiné Girdán Éva: *A komplex problémamegoldás vizsgálata egy hátránykompenzáló programban. Szakdolgozat*. Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Tanszék, 2006.
- Csapó Benő: A tudás koncepció változása: nemzetközi tendenciák és hazai helyzet. *Új Pedagógiai Szemle*, 2002/2. 38–46.
- Csapó Benő: Az iskolai osztályok közötti különbségek és az oktatási rendszer demokratizálása. In: Csapó Benő: *Tudás és iskola*. Műszaki Kiadó, Budapest, 2004. 225–241.
- Gabnai Katalin: *Drámajátékok*. Helikon Kiadó, Budapest, 1999.
- Gordon, Thomas: *T. E. T. A tanári eredményesség fejlesztése*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1989.
- Horváthné Zilahy Ágnes: Hatékony tanulás. *Új Pedagógiai Szemle*, 2004/12. 95–104.
- Kagan, Spencer: *Kooperatív tanulás*. Önkonet, Budapest, 2000.
- Lannert Judit: Hatékonyság, eredményesség és méltányosság. In: Simon Mária – Kósa Barbara (szerk.): *Minőség. Eredményesség. Hatékonyság*. OKI, Budapest, 2004.
- Neuwirt Annamária: *Játék és tánc az iskolában*. Magyar Művelődési Intézet Néptáncosok Szakmai Háza, Budapest, 1992.
- Pála Károly: *Új fejlesztési irányok a közoktatás megújításában*. Pedagógiai Értékelési Konferencia. Szeged, 2005.
- Pató Józsefné: *Szociális készségek fejlesztése a drámapedagógia módszereivel. Szakdolgozat*. Debreceni Egyetem Hajdúböszörményi Pedagógiai Főiskolai Kar, 2007.
- Pinczésné dr. Palásthy Ildikó: *Dráma, pedagógia, pszichológia*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2003.

A cigány kisebbség kultúrájának és hagyományainak ápolásával járó feladatok az óvodában

Petőfi Sándor Körzeti Általános Iskola és Óvoda,
Zádorfalva¹

ALKOTÓ
Lengyel Bertalanné²

Bevezetés

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a Szuha-völgy három legfelső és legkisebb települése Szuhafő, Zádorfalva és Alsószuha – az Aggteleki Nemzeti Park szélén fekvő települések. Az iskola és a Körjegyzőség székhelye Zádorfalva. Az iskolába három település (Szuhafő, Zádorfalva, Alsószuha), az óvodába két település gyermekei (Szuhafő, Zádorfalva) járnak.

2000. szeptember elsejétől az óvodát az iskolával összevonták. Azóta az óvoda a többcélú intézmény intézményegységeként működik. Az iskola és az óvoda helyi programja egymásra épül, közös programjaink, rendezvényeink vannak. Nevelőtestületünk egységet alkot, egységes nevelési elveket vallunk.

Az óvodában már régebben megjelentek a foglalkozásokon a cigány mesék, mondókák, versek, énekek – helyi programunk elkészítésekor figyelembe vettük a nemzeti etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelveit.

---

¹ Petőfi Sándor Körzeti Általános Iskola és Óvoda. 3726, Zádorfalva, Nagy út 38. Telefon/fax: (48) 358-023, Tel.: (48) 358-113, e-mail cím: psisk8@freemail.hu; postmaster@zadorovi.t-online.hu, honalp: <http://zadorisk.uw.hu>

² Lengyel Bertalanné óvodapedagógus, intézményegység-vezető.

Fontosnak tartottuk, hogy megjelenjen programunkban, mivel gyermekeink közel 80%-a cigány családokból érkezik hozzánk.

Alapító okiratunk lehetővé teszi az etnikai feladatok ellátását akkor is, ha az óvoda nem kizárólag etnikai kisebbségi feladatokat lát el, hanem közreműködik e feladatok végrehajtásában. Az iskolában a multikulturális tartalmakat feldolgozó tanmenetek még előkészületben vannak, ezért emeltük ki ebben a tanulmányban az óvodában folyó munkát.

Jelen írást Lengyel Bertalanné óvodapedagógus készítette, a multikulturális mikrocsoport tagjai (Ablonci József, Molnár Lászlóné) pedig értékes gyűjtőmunkát végeztek a cigány kultúra és hagyományok körében.

Pedagógusként nap mint nap szembekerülünk a gyermekek kulturális sokszínűségével, hiszen eltérő társadalmi háttérrel rendelkeznek, különböző képességekkel bírnak, különböző családokból, eltérő életmódot képviselő szülői környezetből érkeznek hozzánk. Mindig is tisztában voltunk azzal, hogy munkánk akkor lesz sikeres, ha minél többet tudunk meg gyermekeink családi, társadalmi, kulturális környezetéről, háttéréről, hiszen így leszünk képesek egyéni bánásmódot, differenciált nevelést, fejlesztést alkalmazni.

Az utóbbi időszak törekvése az integráció, amely azt hangsúlyozza, hogy a cigányok a kultúra, az emberi és etnikai méltóság, azonosságtudat megőrzésével válhassanak a társadalom tagjaivá.

Az empátia, a tolerancia, a másik ember elfogadása, a nyitottság mind-mind nagyon fontos képességek, amelyeknek eddig is birtokában voltunk, azonban a XXI. században – ami a multikulturális társadalmak időszaka – úgy látszik, ezt hangoztatnunk is kell.

A multikulturális pedagógia jellemzője, hogy tiszteletben tartja a különböző kultúrák értékeit, hagyományait, szokásait. A multikulturális pedagógia célja a több kultúrára épülő személyiségfejlesztés, amellyel a legfőbb cél, hogy a gyermekek előnyként éljék meg az eltérő kulturális háttérrel (Torgyik, 2004).

23 évvel ezelőtt, 1984. augusztus elsején kezdtem meg munkámat óvodapedagógusként Zádorfalván, az akkori Napköziotthonos Óvodában. Ezen a településen akkor is nagy számban élt a cigány lakosság (kb. 40%); ez a szám a környező településekhez képest elég magas volt. Nem véletlen tehát, hogy óvodánkban mindig is magas volt a cigány gyermekek aránya, ami nem kisebbitette és kisebbiti óvodánk értékét. Nemhiába került fel mottóként a *Cigány kisebbségek kultúrájának és hagyományainak ápolásával járó feladatok* című programunkra a következő idézet:

„Fontos, sőt döntő kihatású valamely nemzet boldogulása szempontjából anyagi termelésének, mezőgazdaságának, iparának és kereskedelmének állapota, de legjobban függ a nemzet jóléte népességének állapotától. Az az ország, amelynek nincsenek gondozott, egészséges gyermekei, nem lehet hatalmas, mert a rosszul nevelt gyermek átka önmagának és csapás családjára.”

(Theodore Roosevelt)

Nagy segítségünkre volt a programunk kidolgozásában a Roma útmutató HOP Óvodai Programhoz (Ábrahám, 1999), illetve az Útmutató a hátrányos helyzetű cigány gyermekek óvodai neveléséhez (Szemán, 1996) című kiadványok – köszönettel tartozunk értük.

Alapító okiratunk lehetővé teszi a cigány kisebbségi feladatok ellátását akkor is, ha az óvoda nem kizárólag kisebbségi feladatokat lát el, hanem közreműködik ezen feladatok végrehajtásában.

„Keveset tudunk a cigányokról” – hangoztatjuk, „nem ismerjük gyökereiket, kultúrájuk valódi elemeit” – hangzik el gyakran, és ez valóban igaz.

Mindez másképp jelenik meg a kisgyermekkel foglalkozók körében, hiszen ebben a korban (3–6 év) a gyermek szinte leképezi a család, a körülötte lévő felnőtt társadalmat, utánozza a felnőtteket, és csak a cigány lakosság ismerete útján tudunk vele kapcsolatot teremteni.

Az óvodáskor fontos életkor, a személyiség kialakulásában játszott meghatározó szerepét a laikusok gyakran nem is mindig akarják tudomásul venni.

A gyermekek a társadalmi együttélés íratlan vagy írott szabályait, normáit és szokásait, tágabb környezetük hagyományait sajátítják el az óvodában. Az óvónő modell számukra, akit követni akarnak, aki a kíváncsiságot felkelti, és olyan élményekben részesíti őket, amelyekre óvodán kívül talán nem is lenne lehetőségük.

Óvodánk célkitűzése

„Óvodánk célkitűzése az óvodáskorú gyermekek sajátos kultúrájából és családi életviteléből adódó másságra való tekintettel – az életkori és egyéni sajátosságainak, eltérő fejlődési ütemének szem előtt tartásával – sokoldalú személyiségfejlesztés differenciált módszerekkel”. (Petőfi Sándor Körzeti Általános Iskola és Óvoda, Zádorfalva Helyi nevelési programja, 2003)

Speciális alapértékeink:

- Tolerancia, az elfogadás magas szintje.
- Cigány kultúra és szokások ismerete.
- Egyéni bánásmód sokszínű alkalmazása.
- Családokkal való szoros együttműködés.
- Egyes nevelési területek felhasználása a nevelésben: társas kapcsolatok és tevékenység, cigány hagyományokkal megerősített ének-zenei nevelés, vizuális képességek fejlesztése egyéni látásmód, sajátos eszközök segítségével.
- Szabad, önálló mozgás biztosításával alkalmazkodunk a gyermekek otthoni szokásaihoz, gyermeki önállóság, öntevékenység biztosítása.
- A gyermekek életkori sajátosságainak és otthoni szokásainak összehangolt figyelembevétele az óvodai napi élet kialakítása során.
- Alapvető higiéniai szokások folyamatos és színvonalas fejlesztése.

A kisebbségi nevelés célja óvodánkban

- Ápolja és fejlessze a kisebbségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat.
- Segítse a kisebbségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.

Nehezíti céljaink elérését, hogy településünkön a cigány közösség hosszú időn keresztül nem tartotta megőrzésre, átörökítésre méltónak, értéknek hagyományait. Kitartó és eltökélt munkára volt és van szükségünk, hogy meg tudjuk fogalmazni szakmai célkitűzéseinket, hitvallásunkat. Rendelkezünk azokkal az ismeretekkel, információkkal – még bővítésre szorul –, amelyek segítik a cigány kisebbség igényeihez, adottságaihoz, kultúrájához, elvárásaihoz igazodó program összeállítását. Óvodánkban nem az ismeretközlés a fő cél. A cigány kultúra és hagyományok átadása elsősorban cselekedtetésen keresztül történik.

A témához kapcsolódó tartalmak beépíthetők az óvoda mindennapi életébe, különös tekintettel az anyanyelvi, irodalmi, ének-zenei, környezeti és vizuális nevelés foglalkozásaiba.

Ahhoz azonban, hogy jól szolgáljuk programunk szellemiségét, meg kellett teremtenünk a bizalmon alapuló kapcsolattartást a szülői házzal.

Elsősorban a családban kell erősödnie a gyermek emberhez, nyelvhez, környezethez való viszonyának. Ezt folytatjuk mi az óvodában, optimális esetben. Olyan zaklatott időket élünk, amelyben az értékrend mellett még talán a nevelési elvek is megtépázódtak. A szülők feszültebbek, más korban nevelődtek, és más korban nevelnek. Sokat segíthetünk, merjük ezt vállalni és hangoztassuk minél többet! A család az a hely, ahol a gyermeket feltétel nélkül szeretik. A feltétel nélküli szeretet a gyermeknevelés vezércsillaga.

A cigány gyermekek többsége nagycsaládban él, nyitott a közösségi kapcsolatokra. Családja, szülei, testvérei, rokonsága között érzi magát biztonságban. Régebben jellemző volt, hogy nem szívesen adták a cigány szülők óvodába gyermekeiket, mert féltették társaik bántalmazásától, ma már nálunk ez nem jellemző.

Az óvodai beilleszkedés egyik neuralgikus pontja a család eltérő napi-rendje, és az óvodától nagyobb szabadságfokot biztosító életvitele. Ezért a gyermekek a mozgásos, udvari játékokban érzik jól először magukat még akkor is, ha vonzza őket a csoportszoba gazdag játékkészlete, játékvilága. A beszoktatáskor még az anyukák is szívesen játszanak a csoportszobában. Ezt a lehetőséget minden beszoktatáskor kihasználjuk. Azoknak a gyermekeknek, akiknek otthon kevesebb játékeszközük van, kezdetben az ismerkedés szintjén játszanak, úgy tűnnek, mintha visszamaradt volna a fejlődésük. Ez azonban nem mindig jelent személyiségfejlődésbeli lemaradást – egyéni fejlesztő programokkal, játékos feladatokkal hamar bepótolják a hiányosságait.

A gyermekek jó kezűgyessége átsegíti a hiányos tapasztalatokon, hamar megszokják az önkiszolgáló munkát. Azokra a munkafolyamatokra fektetünk nagyobb hangsúlyt, amelyek a családban nem ismétlődnek. Fontos, hogy sokat dicsérjünk, értékeljünk és mutassunk a gyermeknek. Nálunk a vegyes életkorú csoportban nagy előny, hogy a cigány gyermekek többsége otthon megszokja a nagyobbakra való odafigyelést, utánzást, él bennük a segíteni akarás képessége – szívesen dédelgetik a kisebbeket, keresik, hogy miben tudnak segíteni.

Napközben is biztosítjuk annak lehetőségét, hogy a szülő megkereshessen bennünket, ha bizalmatlan gondolatai támadnak gyermekével kapcsolatban. Az első időkben, a beszoktatás alatt gondolok még a bizalomhiányra: van, akiknél bizalmatlanságot eredményez a túlzott féltés, a gyermektől való elszakadás.

Szerencsére évek óta minden beiratkozott gyermek felvételt nyer az óvodába. Az óvodai beiratkozásokat a védőnővel egyeztetjük, hogy ne maradjon ki óvodaköteles gyermek, illetve a szociálisan hátrányos helyzetűek mind bent legyenek az óvodában. Együttműködésünknek köszönhető, hogy a településen ez teljes mértékben megvalósul. A gyermekek családi körben kialakult szokásai között lássuk meg annak valódi értékét! Ne minősítsük a gyermekek otthonról hozott szokásait, gondozottságát! A gyermek számára szülei, lakóhelye, környezete készen kapott adottság, ugyanúgy, mint származása, társadalmi hagyományrendszere.

A gyermek ötéves kora körül megérti, hogy különböző csoportokhoz tartozik. Képesé válik arra, hogy etnikai azonosulást érezzen. Nem tudja pontosan, hogy a hovatartozása mit is jelent, de ettől még kialakulhat benne a saját csoportja iránti együttérzés vagy ellenérzés.

A család táplálja benne a csoporthoz tartozást, így megszereti azokat, ragaszkodik azokhoz.

„Egyetlen gyermek sem születik előítéllettel a fejében. Az előítélet mindig a tanulás eredménye.”

(Perlainé, 2002)

A gyermek viselkedéséből akkor tűnik el a megkülönböztető, előítéletes érzés, ha a mi segítségünkkel megérti és megéri, maga is megtapasztalja, hogy nem teszünk semmiféle különbséget gyermek és gyermek között, hogy számunkra egyaránt fontos mindenki. Szeretetünk, megértő figyelmünk, igazságos elismerésünk mindenkire egyaránt érvényes. Ezért érzem én nagyon fontos tényezőnek modellszerepünket. Szerető odafigyelésünkkel lehet követni, értelmesen eldönteni, hogy mi az, amit a gyermek „magába szív”, amit megerősítünk benne, mi az, amit segítő szándékkal korrigálunk.

„Mindenkinek saját magának kell szembenéznie saját előítéleteivel. Mindaddig, míg él bennünk előítéletes gondolkodás, addig csak elfojtani tudjuk azt, annak érdekében, hogy nevelőmunkánk ne szenvedjen csorbát. De sohase feledhetjük, hogy amit elfojtunk, az bennünk van, és ha még bennünk van, bármikor felszínre kerülhet.”

(Perlainé, 2002)

Elmondhatjuk magunkról, hogy elindultunk a multikulturális nevelés rögs útján, hiszen megjelenik programunkban, a pedagógusok és valamennyi dolgozó fogékonyságot mutat a különböző kultúrák iránt, odafigyelünk a különböző csoportok szükségleteire, és állandó megújulásra, önképzésre, tanulásra vagyunk képesek. Nevelőtestületünk hozzáállása pozitív, demokratikus. Olyan nevelési elveket, normákat, értékeket próbálunk közvetíteni, amelyek tükrözik a kulturális sokszínűséget – nemcsak cigány és magyar népmeséket hallgatnak a gyermekek, hanem más népek meséit is, de így van ez a dalanyaggal és mindenféle művészeti tevékenységeknél is. Építünk a gyermekek természetes meglévő kíváncsiságára, a megismerési vágy felkeltésére, megtartására.

A multikulturális tartalmakat beépítjük az óvodai élet mindennapjaiba, ezt segítő könyveket, módszertani segédanyagokat, kézikönyveket kutunk fel. Az óvoda épületében, az öltözőben már a dekorációval is odafigyelünk a különböző kultúrák megjelenítésére, a falújságunkon pedig szülőknek szóló új ismereteket közlünk, amelyeket úgy gondolunk, hogy érdemes nekik is megismerniük.

A multikulturális neveléssel megakadályozhatjuk a különböző előítéletek kialakulását és a csoportok közötti konfliktusokat. Azzal, hogy különböző kultúrákról adunk át ismereteket, kiküszöbölhető a későbbiekben az idegen kultúrák elutasítása. A későbbi életszakaszokban nagyon fontos, hogy ennek milyen alapja van, hiszen „aki valamilyen hátránnyal indul az életben, s megfelelő segítséget nem kap, azt a megkülönböztettség érzése fogja cselekvésre ösztönözni. Az emberben igen komoly erőforrások vannak, amelyeket segíteni kell érvényesíteni!” (Adler)

A cigány kisebbség kultúráját és hagyományait megjelenítő komplex foglalkozások rendszere

„Fecsegők ellen ne küzdj szavakkal, mindenkinek megadatott a beszéd,
a lélek bölcsessége keveseknek.”

(Cato)

Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A nyelvi nevelés a cigány családokban meglehetősen spontán folyamat. A szülők, a rokonság, a testvérek általában gügyögő, babusgató, kedveskedő hangon beszélgetnek a kisgyermekkel. Az óvodába lépéskor sok gyermek küzd nyelvi nehézségekkel. Az anyanyelv használata szerves része az óvodai nevelés folyamatának. A mi óvodánk a magyar nyelvű cigány gyermekek integrált óvodai nevelését vállalta fel. Minden tanévben (szeptember-október hónapban) a logopédus az óvodában méri fel a középső és nagycsoportos gyermekek beszédfejlődését. Szükség szerint a gyermekek logopédiai foglalkozásokon vesznek részt, amelyhez az önkormányzat vállalja a gyermekek utaztatását.

Feladatunk:

- A kommunikáció során teremtsük meg a beszéd, a beszélgetés lehetőségeit!
- Figyelemmel kísérjük a gyermekek nyelvi fejlődését (DIFER).
- Megismerjük a családok beszédkulturáját, ennek ismeretében fejlesztjük a gyermekeket egyénileg.
- Fokozatosan bővítjük szókincsüket.
- Anyanyelvi játékok játszása során az artikulációt fejlesztjük.
- Szükség szerint kikérjük szakember véleményét.

Irodalmi nevelés

Szükségesnek tartjuk, hogy a gyermekek kezükbe vegyék, nézegethessék a könyveket, amelyekben kedvenc meséjük, verseik találhatóak. A mesék, versek világa a legfontosabb eszköze nyelvünknek, megszeretése közös ügyé kell, hogy váljon. A meséskönyvek a gyermekek számára könnyen elérhető, bármikor kézbe vehető helyen vannak. Mindenképpen tartjuk szem előtt, hogy „a cigányság mese- és mondavilága legendássá vált anya- és gyermekszeretetéből fakad. Az ebből fakadó mesevilág ma is a cigányság gazdag érzelmvilágának tükré.” (Rostás-Farkas György)

Feladatunk:

- Ismerjék meg a gyermekek a kortárs cigány költők, írók verseit, elbeszéléseit! (Például Bari Károly, Lakatos Menyhért, Osztójkán Béla, Rostás-Farkas György és még sokan mások)
- Ismerjenek ősi cigány népmeséket! (Például Eperjessy Ernő: A három sorsmadár – őrtilos beás cigány népmesék)
- Használjuk fel az óvodán kívül szerzett élményeket, ha azok esztétikailag elfogadhatók!
- Nyelvileg tiszta, értékes irodalmi alkotásokkal ismertessük meg a gyermekeket!
- Segítsük elő a cigány irodalmi élmények feldolgozását különböző eszközök, anyagok biztosításával, ismerethordozók elhelyezésével a csoportszobában!
- Az élőmesét gyakran egészítsük ki bábozással, dramatizálással!
- Legyünk a gyermekek társai halandzsás, mozgásos, improvizáló játékokban!
- A magyar népmesék mellett más népek meséit is bátran építsük be az irodalmi nevelés folyamatába, ezzel is utalva a kulturális sokszínűségre!
- Képolvasás, dramatizálás, bábozás
- Biztosítsuk, hogy a cigány gyermekek saját mondaviláguk értékes elemeit megismerhessék! Gyűjtsük össze a cigány gyermekirodalmat!
- A cigányság hagyománytisztelő nép, szereti az ünnepeket. Használjuk ki ezt a lehetőséget az óvodában!

Zenei nevelés

„Hozzon a gyermeknek mindenki, amit tud. Játékot, zenét, örömet. Hogy mit fogad el, azt bízunk rá. Az a szellemi táplálék válik javára, amit maga is kíván.”

(Kodály Zoltán)

A cigány családok zenekedvelők. A gyermekekre jellemző zenei érdeklődés a cigányok egy részénél, a muzsikus családok gyermekeinél mint korai tehetség nyilvánul meg. Ez megmutatkozik a tiszta, szép éneklésben, a dallamfelismerésben, a ritmusérzékben. Szeretnek énekelni, táncolni, az otthonról hozott lépéseket idegen társaságban is bátran és talpraesetten adják elő.

Zádorfalván a régmúlt időkben sok zenész cigány család élt, sajnos nagyon kevesen örökítették át hagyományait.

A csoportos éneklés a közösségi érzés fejlesztője. Az óvodában legfőbb célunk, hogy a gyermekek megismerkedjenek a zenével, mozgást és élményt nyújtson a gyermekeknek. A cigányok zenei világára jellemző a spontaneitás, a rögtönzés mellett a hagyományos zenei fordulatok megjelenítése. A cigányoktól gyűjtött dalanyagban kevés a gyermekdal. Óvodánk cigány gyermekdalgyűjteménye kb. 10 dalból áll.

Feladatunk:

- Tegyük lehetővé a cigány gyermekek improvizált, halandzsa énekléseit, segítsük a cigány kultúra megismerését!
- Ismerjenek hagyományos ritmushangszereket is (kanál, kanna)!
- A bemutatott élőzenét, a hangulatban eltérő népdalokat, műzenei szemelvényeket, más népek dalait hallgassák figyelmesen!
- Biztosítsuk a gyermekek zenei kultúrájának megalapozását!
- Segítsük a népi játékok, hagyományok megismertetését, továbbélését!
- Lehetővé tesszük, hogy az óvodában tanult zenei anyagot a szülők is megismerhessék.
- A cigány dalok, a magyar népdalok mellett ismertessük meg a gyermekeket más népek dalaival is!
- Engedjük a gyermekek spontán tánc-, ének-, mozgásjátékait kibontakozni, amit maguk által létrehozott ritmushangszerrel kísérnek!
- Teremtünk lehetőséget, megfelelő alkalmat az önmegvalósításra, önállóságra, utánzásra!

Vizuális nevelés

A művészeti tevékenységek, így az ábrázolás is elsősorban a szabadság élményét nyújtja a gyermekeknek. Ebben a folyamatban szabadjára engedhetik érzelmeiket, utat engedhetnek vágyaiknak, elképzeléseiknek, jelzéseket adnak. A kézművesség fortélyai az anyagismereten túl a hagyományok ápolását is szolgálja.

A cigány képzőművészet Magyarországon is meghonosodott, kiváló művészekkel, mint például Péli Tamás, grafikus, festőművész; Balázs János, festőművész; Szomora Kálmán, fafaragó és még sokan mások. Törekedjünk arra, hogy a művészetek egyéb területei iránt fogékony (például zene, tánc) családok meglássák a vizuális tevékenységben rejlő kultúrateremtő lehetőségeket!

Feladatunk:

- Megismertessük a gyermekeket a tevékenységeikhez használható eszközök és anyagok tulajdonságaival és a velük való bánásmóddal.
- Mindig adjunk lehetőséget, hogy a cigány gyermekek az ábrázolási tevékenységük során a kultúrájukhoz tartozó sajátos szín- és formavilágot meg tudják eleveníteni!
- Megismertessük a gyermekeket (ha másképp nem lehetséges, képekről) cigány művészek képzőművészeti alkotásaival.
- A cigány gyermekeket az érzéketlen képi gondolkodás jellemzi, amit feltétlenül ápolnunk kell.
- Gondoskodjunk azoknak a cigány gyermekeknek az óvodai vizuális foglalkoztatásáról, akiknek otthon hiányosabbak a tárgyi feltételeik!
- A gyermekek munkáit rendszeresen állítsuk ki az óvoda faliújságára, hogy a szülők is láthassák gyermekük munkáit!

Környezeti nevelés

A külső világ tevékeny megismerése lehetővé teszi a csoporthoz való érzelmi kötődést, kapcsolatépítést, a szülőföld szeretetének megalapozását. A cigány gyermekek természetközelenben nőnek fel. A cigányság állatszeretete a gyermekekre is áttevődik. A környezet megismerése terén fontos

tudnunk a gyermekek eltérő élményanyagáról, ki kell egészíteni a hiányzó elemekkel, bővíteni a meglévő tapasztalatokat. Óvatosan kell bánni a családból hozott hiedelmekkel, babonákkal. A gyermekek valóság- és mesetudatának erősítését ezeken a területeken a családokkal együtt lehet megoldani.

Feladatunk:

- Ismertessük meg a gyermekeket azzal a természeti-társadalmi környezettel, amelyben él, hívjuk fel figyelmét annak szépségeire, tiszteletére!
- Alakítsuk ki a gyermekekben a hagyományőrző képességet, a gyermekek aktivitásuk és érdeklődésük által szerezzenek tapasztalatokat, ismerkedjenek a cigány tárgyi kultúra értékeivel, tiszteljék és védjék azokat!
- Építsünk a cigányság nagyfokú természetéhez kötődésére!
- Szoktassuk rá a gyermekeket, hogy élményeiket, benyomásait merjék kifejezni, tudjanak, merjenek kérdezni!
- Ismertessük meg a gyermekeket a számukra nehéz gyűjtőfogalmakkal!

Röviden megpróbáltam leírni, hogy az elmúlt években és napjainkban is hogyan és mi módon próbáljuk beépíteni óvodai programunkba, mindennapjainkba a cigány kisebbség hagyományainak és kultúrájának ápolásával járó feladatokat. Nem könnyű feladat, már csak azért sem, mert elég hiányos ebben a témában az óvodai módszertani segédanyag. Többségüket nehézségek árán tudtuk megszerezni. Talán az utóbbi egy-két évben már jelentek meg új kiadványok, természetesen élünk az ezekből való tanulás lehetőségével, hiszen folyamatos módszertani megújulásra van mindannyiunknak szüksége, hogy e feladatnak maradéktalanul eleget tudjunk tenni.

Nevelésünknek megvannak a maga kihívásai, üzenetei a tágabb közönség, a társadalom egésze számára. Az intézményes nevelés önmaga kevés a kisebbségi csoportok elfogadtatásához, ha a gyermek a társadalomban, az óvodán, iskolán kívül elutasítást, kirekesztést, a diszkriminációt, a megkülönböztetés különféle formáit látja (Torgyik, 2004).

Felhasznált irodalom

- Ábrahám Ferencné (szerk.): *Roma Útmutató HOP Óvodai Programhoz*. Szeged, 1999.
- A nemzeti etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve 32/1997. (XI. 5.) MKM-rendelet
- Óvodai nevelés országos alapprogramja. A Kormány 137/1996. (VIII. 28.) rendeletének melléklete.
- Perlai Rezsőné: *A család és az óvoda kapcsolata (Különös tekintettel a hátrányos helyzetű cigány gyermekekre)*. Magyar Óvodapedagógiai Egyesület, Miskolc, 2002.
- Perlai Rezsőné: *Fejlesztő játékok az óvodában – Különös tekintettel a hátrányos helyzetű cigány gyermekekre*. Magyar Óvodapedagógiai Egyesület, Miskolc, 2002.
- Petőfi Sándor Körzeti Általános Iskola és Óvoda, Zádorfalva Helyi óvodai nevelési programja – módosítva 2003.
- Szemán Józsefné dr.: *Útmutató – A hátrányos helyzetű cigány gyermekek óvodai neveléséhez*. Szerzői kiadás. Hajdúböszörmény, 1996.
- Torgyik Judit: Multikulturális társadalom, multikulturális nevelés. *Új Pedagógiai Szemle*, 2004/4–5. 4–14. o.

Más-képpen Endrefalván

Általános Iskola és Óvoda, Endrefalva¹

ALKOTÓK

Antalné Varga Katalin, Homoki Gábor,
Murányiné Percze Éva

„...bizonyos csak az, hogy semmi jó, mit tevénk, elveszni nem fog,
hogy minden mag, melyet elhintünk, meghozza termését...”

(Eötvös József)

Intézményünk bemutatása

Az endrefalvai általános iskola az 1218 lakosú nógrádi község egyetlen iskolája. Évtizedek óta közös igazgatás alatt áll a helyi óvodával. Alapító okiratunk szerint alaptevékenységeink közé tartozik a nappali rendszerű, általános műveltséget megalapozó iskolai oktatás az 1-8. évfolyamon, a roma kisebbségi oktatás, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása, fejlesztése, tehetséggondozás, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatása és képességkibontakoztató felkészítése, a sajátos nevelési igényű tanulók oktatása, alapfokú művészetoktatás, általános iskolai, napközi otthoni és tanulószobai ellátás.

A faluban élők nagy része, mintegy 70%-a cigány származású. A családok jelentős hányada szociálisan hátrányos helyzetű, nagy számban jellemző a munkanélküliség. A kulturális, művelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség is gondot jelent. Családjaink kb. 45%-a 3 vagy több gyermeket nevel, tanulóink 20%-át egyedül neveli a szülő vagy a nagyszülő. A szülők

---

¹ Általános Iskola és Óvoda. 3165 Endrefalva, Béke út 4-6. Telefon/fax: (32) 557-020, e-mail: civil0286@mail.datanet.hu

iskolai végzettsége alacsony, ezért gyermekeiknek kevés segítséget tudnak nyújtani.

Iskolánk tanulóinak száma jelenleg 127 fő, amelyből 101 tanuló, azaz 79%-uk halmozottan hátrányos helyzetű, szüleik nem rendelkeznek 8 általános iskolai végzettségnél magasabb végzettséggel, és családjuk rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult. Tanulóink 95%-a roma származású.

Évfolyamonként 1-1 tanulócsoportot indítunk, amelynek létszáma 11 és 19 fő között mozog. A gyerekekkel 16 főállású pedagógus foglalkozik, szervezik a tanórai és tanórán kívüli tevékenységeket. A pedagógiai munkát közvetlenül segítők száma 4 fő. A pályázat eredményeként roma származású pedagógiai asszisztens alkalmazására is sor került.

Tanulóink közül 16 fő sajátos nevelési igényű, enyhén értelmi fogyatékos tanuló. Jelenleg 2 osztályban tanulnak összevontan. Integrálásuk a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság véleménye alapján folyamatos, jelenleg a készségi tárgyakra terjed ki.

Gyermekeink szívesen vesznek részt tanórán kívüli programokban. A művészeti (hegedű, furulya, színjátszás, tánc, képzőművészet) és cigány népművészeti foglalkozásokon, a napköziben, valamint a sport, ének, közeledési, csecsemőgondozási, elsősegélynyújtó, informatika szakkörökben nyújtott lehetőségeket sokan kihasználják.

A központi képzések óta bevezetett a nem hagyományos pedagógiai módszerek alkalmazásával megtartott tanórai és tanórán kívüli foglalkozások (kooperatív, projekt, drámapedagógia, differenciált tanulásszervezés) hatékonysága jó.

Az óvodából az iskolába való átmenetet segítik a közös óralátogatások, hospitálások, a tanulói egyéni fejlesztési tervek közös elkészítése, előzetes mérések, a közös családlátogatások szervezése, közös ünnepélyek, kirándulások. A folyamatos (hetente egy alkalommal az osztályteremben) iskola-előkészítő foglalkozások a leendő tanító nénival is ezt a célt szolgálják. A kompetenciák, különböző készségek, képességek fejlesztésére rendszeresen minden pedagógus törekszik, legfontosabbnak az alapképességek fejlesztését tartjuk, ami minden tanórai és tanórán kívüli tevékenységbe beépül.

Az országos kompetenciamérés visszajelzései alapján matematikából és magyarból is a közepes átlagú falusi kisiskolák teljesítményéhez közelítünk.

A szülők többsége elégedett az iskolában folyó oktató-nevelő munkával, az alkalmazott módszerekkel, a tanórán kívüli foglalkozások választékával. A képességkibontakoztató felkészítést támogatják, a szöveges értékelést értelmezik. Többségük igényli a napközit és a tanulószobai foglalkozásokat, és sokan szeretnék, ha gyermekük továbbtanulna. Iskolánkból az elmúlt években 1-2 tanulónk került ki az általános iskolai végzettség megszerzése nélkül a tankötelezettségi korhatár eléréséig.

A továbbtanulási mutatók jó szintűek, mindenkit felvesznek a választott iskolába. Ez azonban nem jelenti az iskola elvégzését is. Az iskolából kikerülő halmozottan hátrányos helyzetű tanulók lemorzsolódási arányára jellemző, hogy már a felvételt követően sem kezdi meg mindenki a tanulmányait, aztán a tanulmányok alatti sikertelenség, az évisméltések száma meghatározza a lemaradást. A tanulók közel 50%-a fejezi be mindösszesen a középfokú iskolát, amelyhez a korai családalapítás is hozzájárul.

Fontosnak tartjuk, hogy az évfolyamvesztés nélkül továbbhaladó halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma nőjön az intézményben, és csökkenjen a tankötelezettségi kor határa előtt az iskolai rendszerből kikerülők száma. Szeretnénk, ha tanulási motivációjuk növelése hatására az érettségit adó intézményekben továbbtanuló halmozottan hátrányos helyzetűek száma is emelkedne.

A nevelő-oktató munka meglévő átlagos tárgyi feltételei mellett a pályázat segítségével a csoportmunkára alkalmas tanulóbarát környezet kialakítására törekszünk korszerű tárgyi eszközök segítségével. Az újonnan, számítógépekkel felszerelt tanterem 5 csoport foglalkoztatására alkalmas, minden tantárgy oktatására használható projektorral, berendezésekkel (szekrények, padok, székek, kerámiatábla, flipchart). Egyéb nyertes pályázatokból képességfejlesztő eszközöket és a tanítási órákat színesebbé tevő felszereléseket vásároltunk.

A multikulturális tartalmakat az Ember és a társadalom, a Földünk, környezetünk, a Művészetek, a Magyar nyelv és irodalom műveltségterületekbe kapcsoltuk be. Így jelennek meg a történelem, a magyar, a földrajz, az életvitel, hon- és népismeret, rajz, ének tanításában, valamint az osztályfőnöki órákon. Az órák 25%-ában általában osztálykeretben valósulnak meg a multikulturális nevelés céljai. A képzések során elsajátított új tanulásszervezési formák (kooperatív, projekt, drámapedagógia) segítségével szeretnénk gyermekeink személyiségét formálni. Az ismeretszerzéshez sok segítséget nyújt a jól felszerelt és egyre bővülő iskolai könyvtárunk, a pályázati keretből felújított és csoportmunkára is alkalmas informatikai

terem, valamint az ebben a témában általunk összegyűjtött tudástár (szemlények, könyvek, zenék, képek stb.).

Nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy a szülők minél aktívabban bekapcsolódjanak az iskola munkájába. Mivel a szülői értekezletek, nyílt napok látogatottsága az elmúlt években igen kedvezőtlen képet mutatott, próbáltunk új formákat kialakítani. Így került sor a filmvetítésekkel, kirándulásokkal, vendéglátással, ajándékok készítésével összekötött szülői találkozókra, fórumokra – sokkal eredményesebben.

A multikulturális órák, foglalkozások során készült tanulói munkákból (tablók, zászlók, rajzok) kiállítást is készítettünk, műsorokat állítottunk össze. Gyerekeink táncoltak, verset, prózát mondtak a mesemondó és versmondó versenyeken, de ünnepeinket (karácsony, farsang) is színesítette a különböző népek szokásainak bemutatása.

Céljaink eléréséhez, mint ahogy a pályázat megvalósításához is, nagy segítséget kaptunk az önkormányzattól, a kisebbségi önkormányzattól, a szülői munkaközösségtől, a családsegítő szolgálatától, továbbá a program megvalósításához más iskolákkal is kapcsolatokat építettünk ki, a jó gyakorlatokat átvéve egymástól. Megtapasztaltuk, hogy a hátrányos helyzet több oldalról is fenyegeti gyermekeinket. Nem elegendő egy probléma megoldásán fáradoznunk, ezzel még a társadalomban elfoglalt pozíciójuk nem változik. Intézményünk az új tanulási módszerekkel, programokkal olyan folyamatot szeretne elindítani, amelyik egyre inkább megfelel annak az iskolaképnek, ahol minden gyermek jól érzi magát, és egyéni képességeinek megfelelő fejlesztést kap a továbbhaladás és a társadalmi beilleszkedés felé. A program bevezetése óta (egy tanév) tapasztalataink kedvezők, ezt támasztják alá a tanulók, szülők és a partnereink visszajelzései is.

Bár még sok a feladatunk, a szemléletváltás nem megy zökkenőmentesen, még minket is gyakran fogva tartanak a rossz beidegződések, rutinmegoldások. De elmondhatjuk, hogy problémáink megoldásához már nemcsak egymást nézzük, hanem már egy irányba is tekintünk. A multikulturális tartalommal megtöltött óráink közül a választott óratervezet akár tanórai, akár tanórán kívül is megvalósítható, de egy egész délelőttöt is betölthet. Témája a magyarországi kisebbségek, de a vallásokról, a másság elfogadásáról, az önismeretről, a hagyományokról is készültek forgatókönyvek, általában felső tagozatosok számára.

Óratervezet a kisebbségek témához

Kiemelt feladat

- Hon- és népismeret
- Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra
- Felkészülés a felnőtt szerepre.

Korosztály: 8. osztály

Ajánlott szervezeti forma: Tanórai (osztályfőnöki)

Idő: 4 óra

Műveltségterület: Ember és társadalom, Földünk, környezetünk, Művészetek, Magyar nyelv és irodalom

Cél

- A különböző kultúrák eltérő létmódjának, szemléletének, értékeinek megismertetése.
- A kulturális identitás mint konfliktusforrás megfigyelésének segítése.
- A kisebbségi probléma szempontjából lényeges adatok tudatosítása, elválasztása a lényegtelentől.
- Az elszigetelődés gyakori okainak értelmezése.
- Annak tudatosítása, hogy az emberek származásuk, kultúrájuk, értékrendjük alapján különböznek egymástól, de emberi mivoltukban egyenrangúak.

Fejleszthető kompetenciák

- Információfeldolgozás, -rendszerezés
- Problémamegoldás
- Tájékozottság a kulturális különbségek mint világlátást és mint életformát, a kulturális identitást mint az egyéniség feltételét meghatározó ismeretek körében.

- Nyitottságra, elfogadásra, együttműködésre való képesség.
- Reflexiók, érzések, gondolatok verbális és vizuális közlése.
- Tárgyilagos, személyeskedéstől mentes, ok-okozati összefüggésekre alapozott döntéshozatal, érvelés- és vitakészség.

Alkalmazott módszerek: Mini projekt, páros munka, csoportfoglalkozás, kooperatív csoportmunka, vita

Feltételek, eszközigény: Fénymásolt lapok, elmozgatható asztalok, ragasztó, írólapok, filctollak, csomagolópapír, világtérkép, Magyarország falitérképe, történelem, magyar nyelvtan tankönyvek 5-8. osztály, „Ki kicsoda” sorozat könyvei, Magyar értelmező kéziszótár, Idegen szavak és kifejezések szótára.

Ismeretek Magyarországról és az ország határain kívül élő magyarokról

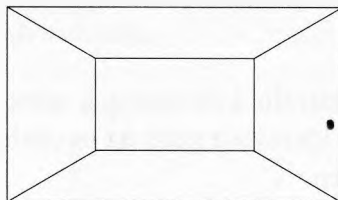
Csoportalakítás

4 fős csoportokat alakítunk A/4-es szétdarabolt képek segítségével. A képeket könyvekből másolva, újságból kivágva vagy honlapokról letöltve úgy kell kiválasztani, hogy tartalmukban jelenjen meg a cigányság, a fogyatékkal élők helyzete, Magyarországon élő nemzetiségek. (Lehet térkép, térképrészlet, népművészeti tárgy, képzőművészeti alkotás, portré stb.)

A csoport neve és címere

A csoportok elhelyezkednek egy-egy asztal körül. A kép darabjait összeillesztve ragasztják fel egy lapra.

Minden csoport kap egy „ablakot” (1. feladatlap), amelynek külső osztott részébe a csoporttagok a választott színű filccel beírják azt a három dolgot, reflexiót, ami a képről eszükbe jut.

Ezután nézzék meg, van-e közös, mindnyájuknál szereplő elem! Ha igen, konszenzussal válasszanak ki egyet, amit az ablak közepébe írnak. Ha nincs, javasoljanak, s közös elfogadás után ezt írják középre! Ez lesz a csoport neve, amelyhez egy címert/cégért is készítenek.

A csoportok bemutatkoznak: a kék filctollal választott tanulók kommentálják a csoport nevét a címer közvetítésével. Ezután a címereket elhelyezik a falon.

Képelemzés

A csoportok egy képet kapnak. (2. feladatlap)

○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

1. Az alábbi kérdésekre minden csoporttag csak egy választ adhat, amelyet felír a lapjára:
- Mi jut eszetekbe erről a képről?
  - Ha azt mondom: Magyarország, mi jut eszetekbe erről a képről?
  - Ha azt mondom: Magyarország lakossága, mi jut eszetekbe erről a képről?
  - Ha azt mondom: nemzetiségek Magyarországon, kik jutnak eszetekbe?

2. A csoportok csoporton belül szóforgóval megismerik egymás válasza-
it az adott kérdésre.
3. A csoportok reflexióit a zöld filctollal választott diákok ismertetik,
használva ehhez az ábrát is.
4. *Csoporton belüli pármunka* (a piros és fekete színű filcet választók vá-
lasztanak párt maguknak)
5. Feladatlapot kapnak a párok, és eddigi ismereteik alapján (becsléssel
is lehet) megoldják a feladatokat. (3. *feladatlap*)

A)

	Saját	Ellenőrző	Valós
1. Hány lakosa van Magyarországnak?			
2. Hol élnek még jelentős számban magyarok?			
3. Mi gondoltok, hány magyar él az ország határa- in kívül?			
4. Milyen népcsoportok élnek megyénkben nagy számban?			
5. Milyen népcsoportok élnek lakóhelyünkön?			

- B) Magyarország térképén határoljátok be a nemzetiségek által sűrűn la-
kott területeket, s írástok be a nemzetiség nevét is!

Magyarország vaktérképe

- C) A világtérképen jelöljétek be, hogy hol élnek nagy számban magya-
rok! Jelöljétek a számukat is! A megoldásokhoz a falitérképek segíte-
nek.

A Föld vaktérképe

Segítség a megoldáshoz

Az asztalotokon lévő ábrán a német nemzetiség jele a O, számuk kb. 200
ezer. Ennek alapján viszonylag pontos becslést végezhettek. Használjátok
falitérképeket is! Közben hallgathatjuk a „Romanyi Rota” együttes cigány
népdalait. (Fonó Records, 1999)

A megoldás ellenőrzése

A párok kicserélik feladatlapjaikat, javítják a saját megoldásaik szerint. A javítás után visszakerül a feladatlap a megoldó párhoz, és a csoport kap egy tájékoztató anyagot (4. feladatlap), így a valós adatok alapján a párok leellenőrizhetik megoldásaikat.

Magyarország lakóinak száma majdnem 10 millió. Őket jelölik a O-ok.

- A hazánkban élő legnagyobb számú nemzetiséget alkotják a *cigányok*. A jelük az ábrán O.

Körülbelül mennyi cigány él Magyarországon? (500 ezer) A XV. sz. elején tűntek fel hazánkban hosszas vándorlás után.

- A XVIII. században a török hódoltság után a kipusztult magyarság pótlására nagy tömegű *német* bevándorló érkezett, főként a Dunántúli-középhegység vidékét, Tolnát, Baranyát népesítették be, de a Duna-Tisza közén, sőt a Tiszántúlon is élnek. A jelük az ábrán O.

Hányan vannak? (200 ezer)

- A *szlovákok* is a török pusztítások után telepedtek le az országban. Zömük Veszprém és Esztergom-Komárom megyében, továbbá Nógrád-ban és Pest megye északi részén él. Őket a o jelöli az ábrán.

Körülbelül hány fő a szlovák nemzetiségi lakosok száma? (100 ezer)

- A °-k jelölik az *ukránokat, románokat és délszlávokat*.

Ukránok mindössze két községben, Komlósán és Rudabányácskán élnek nagyobb számban.

A horvátok a XVIII. században költöztek fel Pécs és Baja környékére.

A szerbek Pest megyében, Baranya, Csongrád és Békés megye néhány határ menti községében élnek.

A románok a XVII. században túlsúlyba kerültek Erdélyben. A határmódosítások miatt kerültek Magyarországra, de amilyen kevés hazánk határain belül a román nemzetiség lélekszáma, olyan sok az odaáttra került magyaroké.

- Magyarok a nagyvilágban:

■ Ausztria:	60–70 ezer
■ Horvátország:	20–25 ezer
■ Románia:	1,6–1,8 millió
■ Szlovákia:	550–600 ezer
■ Szlovénia:	9–10 ezer

■ Ukrajna:	180–200 ezer
■ Szerbia és Montenegró:	300–350 ezer
■ Nyugat-Európa:	260–270 ezer
■ ebből Németország:	120–160 ezer
■ Észak-Amerika:	1,5–1,6 millió
■ Dél-Amerika:	25–70 ezer
■ Ausztrália–Új-Zéland:	45–55 ezer
■ Ázsia:	30 ezer
■ Afrika:	10 ezer
■ Közel-Kelet/Izrael:	200–250 ezer

Magyar - nem magyar?

I.

A magyarság tág fogalom. Történelmi ismereteitek alapján gyűjtsetek olyan személyeket, akiket magyarnak gondolunk, hiszen tevékeny részt vállaltak történelmünkben, mégsem voltak magyar nemzetiségűek.

Munkátokat segítik a nagy dobozban lévő könyvek:

- Történelemkönyvek 5–8. o.
- „Ki kicsoda” sorozat könyvei

Készítsetek róluk tablót!

Miért van az, hogy hajlamosak vagyunk magyarnak hinni a nem magyar anyanyelvű embereket is?

Miért mondhatjuk azt, hogy a magyarság tág fogalom?

(Ugyanazok a csoportok maradnak, mint az előző feladatnál.)

II.

Nyelvtanórákon tanultunk a jövevényszavakról. Nyelvtankönyvetek segítségével gyűjtsetek olyan cigány, német, szlovák, héber stb. jövevényszavakat, amelyeket a mindennapi életünkben gyakran használunk, s már nem is idegentül!

A szavak ismertetése után írjatok egy rövid történetet a gyűjtött kifejezésekkel!

A történeteket a fekete filctollal választó csoporttag olvassa fel!

III.

Egy szóláslistát kapnak a csoportok (5. feladatlap), s az a feladatuk, hogy írják a szavak mellé azt, hogy milyen eredetűek, majd írjanak egy történetet úgy, hogy lehetőleg az összes szót felhasználják. A történeteket a fekete filctollal választó csoporttag olvassa fel.

	Jelentése	Eredete
Fater		
Csóró		
Lándzsa		
Lóvé		
Spájz		
Kóser		
Harácsol		
Srác		

A kisebbség fogalom meghatározása

Gyűjtés csoportban

Az emberek közötti különbségek sokfélék. Gyűjtsetek példákat!

- Ezek a különbségek lehetnek lényegesek és lényegtelenek, válogassátok szét gyűjtéseiteket!
- A lényeges különbségek oszlopából dolgozzatok csak! Szóforgóval minden csoport mond egy általa lényegesnek ítélt különbséget, amit felírok. (A mondottakat a szociális értelemben, illetve a nemzetiségi kategóriák szerinti rendezésben írom fel.)
- Milyen szempont alapján rendeztem különböző csoportokba választottokat? (A csoportok fölé írom a szempontokat.)

Várható lista

Szociális értelemben:
Fogyatékossgal élők
Szegények
Menekültek

Nemzetiségi kategóriák szerint:
Németek
Románok
Cigányok
Ukránok
Szlovákok
Délszlávok

Fogyatékossgal élők

Csoportjaink fele a fogyatékossgal élöket, a másik fele a szegényeket dolgozza fel. Minden tanuló kap egy részletet Daniel Keyes: *Virágot Alger-nonnak* című regényéből, ezt elolvassák önállóan. (6. feladatlap)

„Joe Carp és Frank Reilly meghívtak menyek velük munka után a Hal-loran bárba egy korty italra. Nem szeretek viskit inni de ök asztmonták jo muri lesz. Jol éreztem magam. Minden félit jácottunk és én a bár-pulton táncotam egy lámpaernyövel a fejemen és mindenki nevetet. Akor Joe Carp aszonta hogy mutasam meg a lányoknak hogy szok-tam kimosni a vécét a pékműhejbe és szerzett nekem egy fölmoso rongyot. Megmutatam nekik és mindenki nevetet amikor aszt montam nekik hogy Mr Donner asztmonta én vagyok a leg job mindenés és kifuto fiju akivel csak dolga vot edig mer én szeretem a munkámat és jo is csinalom és sohase kések vagy mulasztok egy napot kivéve ami-akor az operácijóm volt. Asztmontam Miss Kinnian mindigmonta nekem Charlie Legyen büszke a munkájára mer maga jol végzi a dolgát. Min-denki nevetet és Frank asztmonta hogy az a Miss Kinnian együtödöt csaj lehet ha bukik a Charliera és Joe asztmonta hé Charlie sikerült már valami vele. Aszontam eszt nem értem. Sokat itatak és Joe asztmonta hogy Charlie egy fényes pofa ha beszivot. Aszt hiszem ez aszt jelenti hogy szeretnek engem. Jol mulattubk de már alig várom ojan okos le-gyek mint a leg job barátaim Joe Carp és Frank Reilly. Nem emlékszek hogy a muri hogy végződött de arra kértek hogy mennyek ki a sarok-ra és nézem meg esike és amikor vissza jötem már nem volt ot senki. Lehet, hogy elmentek engem megkeresni.”

Csoporton belül közös beszélgetés:

- a) Miről szólt az olvasott részlet?
- b) Mi a véleményed a szereplők magatartásáról?
- c) Mi a véleményed az elbeszélőről?
- d) Milyen fogyatékosággal élő embereket ismersz?
- e) Hogyan bánik az emberek nagy része a fogyatékosokkal? Te mit gondolsz róluk?
- f) Mi hogyan tudunk nekik segíteni?
- g) Kell-e nekik segítenünk?

Szegények

A tanulók elolvassák Jack London: *Martin Eden* című művének egy részletét. (7. feladatlap)

„Szeme elé tartotta kezét, és megdörzsölte érdes tenyerét hüvelykujjának hegyével. A piszok úgy beleette már magát húsába, hogy azt onnan semmiféle kefével nem lehet többé kiszedni. Milyen más Ruth tenyerének érintése! Édes borzongás futott végig a fiún erre a gondolatra. Olyan az a kéz, mint a rózsaszirm, gondolta. Olyan hűvös és lágy, mint a hópehely. Nem hitte volna, hogy ilyen csodálatos lehet az ilyen kéz simogatása. Elpirult. Nem, nem szabad ilyen durván gondolni erre a lánynak! Hisz ez a halvány, légies teremtmény fölötté áll minden testiségnek! Hiába, a lány kezének simasága makacsul tovább foglalkoztatta gondolatait. Martin gyárilányok, dolgozó nők kemény, érdes tenyeréhez szokott. Persze, jól tudta, mitől durva ezeknek a nőknek a keze, s hogy Ruth keze... igen, Ruth keze azért ilyen lágy, mert sohasem használta dologra. Arra a gondolatra, hogy van ember, aki munka nélkül is meg tud élni, úgy érezte, még jobban elmélyül köztük a szakadék. Képzeteiben maga előtt látta a falon a dologtalanok arisztokráciáját: mint egy bronzszobor néztek le rá, gőgösen és hatalmasan. Ő maga mindig dolgozott, már legtávolabbi emlékei is a munkához kapcsolódtak. Dolgozott az egész családja is. Ott van például Gert-rúd. A keze megkeményedett a szüntelen házimunkában, mosás után olyan dagadt és vörös, mint a főtt hús. Vagy ott van a másik testvére,

Mariann. Múlt nyáron konzervgyárban dolgozott, és a paradicsomhámozás közben összevissza vagdalta szép, keskeny kezét. A télen pedig, amikor a dobozgyárban dolgozott, a vágógépben maradt két ujjának az első íze. Azután az jutott Martin eszébe, milyen érdes volt anyjának a tenyere a ravatalon. Apja utolsó leheletéig dolgozott; mire meghalt, hüvelyknyi szaru nőtt a kezén. Eddig nem is gondolt rá, milyen lágy a keze nemcsak Ruthnak, hanem az anyjának és a fivéreinek is. Ijesztő jele ez annak az óriási távolságnak, amely őt ettől a lánytól és a kasztjától elválasztja..."

Csoporton belüli közös beszélgetés:

- a) Ki volt Martin Eden? Milyen családban nőtt fel? Mit tudsz a családtagjairól?
- b) Ki volt Ruth? Milyen családban nőtt fel? Mit tudsz a családtagjairól?
- c) Mi jelenti a szakadékot a lány és a fiú között?
- d) Vannak ilyen szakadékok a mi társadalmunkban az emberek között? Miért?
- e) Ha te rendezhetnéd el az emberek anyagi körülményeit, mit tennél? Hogyan csinálnád?

Menekültek

Mindenki kézbe kapja Ad de Bont: *Mirad, egy fiú Boszniából* című versének részletét. (9. feladatlap)

„...de én nem vagyok menekült
hiszen én nem menekültem
a szél sodort magával
mint fáról a levelet
hatalmas szél keveredett
a mi országunkban
lángoló szél megerősökölő szél
s egy napon
egy napon már nem emlékszem arra a napra
arra a napra nem többé emlékezni

elsodort a szél
ugyan ki menekülne magától
ki az aki búcsú nélkül
otthagyná
saját házát otthonát
faluját
szülővárosát
a hazáját
a családját
hogyan valahova megérkezzen ahol nem várja
senki sem
a menekülteknek soha nem örülnek
sehol
ezt mindenki tudja
erre már sok példa adódott a történelemben
ugyan miért is menekülnél
miért a lassú halál egy idegen országban
mikor a saját házad küszöbén is
elpusztulhatsz
menekültek nincsenek
csak szélfúttá emberek vannak
emberek akiket a szél elsodort
a világ minden tájára..."

Frontális közös beszélgetés:

- a) A szociális értelemben vett kisebbség mely csoportját jelképezi Mirad?
- b) Tipikusak-e a fiú érzései, vagy csak rá jellemzőek?
- c) Neked mi a véleményed a menekültekről?
- d) Mi a véleményed, hogyan tudnánk/tudna államunk segíteni abban, hogyan ezek a „szélfújta” emberek újra otthonra találjanak?

Olvassátok el Carl Rogers kérdéseit, és magatokban válaszoljatok rájuk!
(8. feladatlap)

„...Nagyon gyümölcsöző számomra, ha el tudok fogadni egy másik személyt...

- a) Megengedhetem-e igazán egy másik embernek, hogy ellenséges legyen velem?
- b) Elfogadhatom-e a haragját, mint személyiségének valós és érvényes részét?
- c) Elfogadhatom-e őt, amikor az életet és az élet problémáit annyira másként látja, mint én?
- d) Elfogadhatom-e őt, amikor jó érzéssel viszonyul hozzám: csodál, és rám akar hasonlítani?

Mindez benne van az elfogadásban, és ez nem megy könnyen...”

Kiközösített gyerekek (10. feladatlap)

Az egyes diákokról szóló történeteket (Szekszárdi Júlia: *Utak és módok* című pedagógiai kézikönyve alapján) szétdaraboljuk – a létszámnak megfelelően – másolás után. Minden diánkunk húz egyet a történetek közül. Egyénileg elolvassák, majd a *kérdőív* alapján feldolgozzák. Ezután megkeresik a párjukat vagy párjaikat – ha nagy a csoport létszáma –, és az egyénileg kitöltött kérdőívet megbeszélik. A feladat összegzéseként a párok egyik tagja ismerteti a történetet, a másik összefoglalja a kérdőív alapján kialakított véleményt, javaslatot. A többiek kiegészíthetik a reflexiókat.

Renáta 15 éves és nagyon sovány. Ezért kisebbségi érzése van, és szenved attól, hogy osztálytársnői megjegyzéseket tesznek az alakjára. Egyre visszahúzódóbb, igyekszik láthatatlanná válni. Csodálja Beát, aki éppen olyan vékony, mint ő, de nagyon magabiztos a fellépése. Bea úgy vélekedik, hogy roppant unalmas lenne, ha mindenki egyformán gömbölyödne. Az ő barátjának különben is a karcsú lányok tetszenek.

Olivér szakmunkástanuló. Nagyon gyengén teljesít, és a szakmában is ügyetlen. Osztálytársai azon mulatnak, hogy semmi sem jön össze neki. Édesanyjának van egy saját kis üzlete, és Olivér mindenkinek azt meséli, hogyha végez, majd átveszi az üzletet, és különb módon él majd, mint a többiek. Most is feltűnően drága ruhákba jár, apró ajándékokkal és meghívásokkal próbál magáról jobb képet kialakítani.

Miska cigány fiú. Dadog, és ezért még cigány osztálytársai is kinevetik. Tekintélyt szerez azonban magának azzal, hogy kiváló futballkapus, egyesületében ígéretes tehetségnek tartják. Szorgalmasan jár az edzésre.

Robi nem tudja jól kifejezni magát, nincs önbizalma, rendkívül félénk. Ha az iskolában felszólítják, elvörösödik. Osztálytársai ilyenkor kinevetik. Robi visszahúzódik, s ha teheti, akár egész nap a számítógép előtt ül.

Márk jóval kisebb, mint kortársai, és nehezen békél meg ezzel a ténynyel. Az osztályban mindent megtesz, hogy társai figyelmét magára irányítsa. Bohóckodásán olykor jót derülnek, de gyakran viszi túlzásba a dolgot, és így terhessé, bosszantóvá válik. Feltűnési vágya csak erősödik azáltal, hogy társai elkezdik „tökmagnak” szólítani.

Miklós, a király – így nevezi magát Miki, aki a világon mindent megkap szüleitől, amit szemé-szája megkíván, kivéve az elismerést és időt, lehetőséget problémái megbeszélésére. Szülei azt várták volna tőle, hogy diplomás ember legyen, de a gimnázium első osztályában csődöt mondott, úgyhogy szakmunkásképzőben kezdi újra az elsőt. Osztálytársait felülről kezeli, primitívnek és ostobának tartja őket, hangsúlyozza magasabbrendűségét. „Reménytelen esetek, sohasem viszik majd semmire” – hajtogatja.

Paula jól megtermett lány, akinek igen nagy szája is van. Igyekszik mindenkit lehengerelni, hogy így ellensúlyozza termete miatti kisebbrendűségi érzését. Az osztályba néhány cigány gyerek is jár, és Paula előszeretettel szidalmazza, ócsárolja őket. Senki sem meri figyelmeztetni őt, sőt nemegyszer vele nevetnek, amikor mások rovására szórakozik. Félnék éles nyelvétől, és nem akarnak céltáblává válni, bár többen nem értenek vele egyet.

Kérdőív

	Mit nem tudnak önmagukban elfogadni?	Milyen módon próbálják ellen-súlyozni?	Mi a véleményed erről a magatartásról?	Mit kellene tennie, hogy jobb legyen neki?
Renáta				
Olivér				
Miska				
Robi				
Márk				
Miklós				
Paula				

Visszajelzés

Mondatbefejezés körben:

- Köszönöm...

vagy

- Szeretném...

vagy

- Nehéz volt...

Felhasznált irodalom

Bont, Ad de: Mirad, egy fiú Boszniából (részlet). *Nagyvilág*, 1994/12.

Keyes, Daniel: *Virágot Algernonnak*. Alexandra Kiadó, Pécs, 2005.

London, Jack: *Martin Eden*. Alexandra Kiadó, Pécs, 2003.

Rogers, Carl: *Ilyen vagyok* (részlet). Internetes publikáció. <http://bocs.hu/3part/rogers-01-02.htm>

Romanyi Rota: *Cigány népdalok*. Fonó Records, Budapest

Szekszárdi Júlia: *Utak és módok - Pedagógiai kézikönyv a konfliktuskezelésről*.

Iskolafejlesztési Alapítvány - Magyar ENCORE, Budapest, 1995.

Multikulturális tartalmak a ráckeresztúri Petőfi Sándor Általános Iskolában¹

ALKOTÓK

Jeneyné Pintér Piroska, Takácsné Pergel Éva,
Tóthné Bányai Márta

Iskolánkról

Fejér megye északkeleti részén, a Szent László patak bal partján alakult ki Ráckeresztúr község települése, a Dunától mindössze 10, Budapesttől 40 km-re. A lakosság lélekszáma évek óta állandónak mondható, kb. 3600 fő. A Mezőföld és a Duna adta természeti lehetőségek, illetve a főváros és egyéb nagyvárosok (Ercsi, Martonvásár, Százhalombatta) közelségéből adódna a feltételezés, hogy magas a lakosság foglalkoztatottsága, és jók a képzettségi mutatók is, de sajnos ez nem így van.

Míg régebben az itt lakók főleg mezőgazdasággal foglalkoztak, ma már ez nagyon kevesek megélhetési forrását biztosítja. A vasútvonal hiánya és a távolsági buszjáratok ritkasága sajnos nem mindenkinek ad lehetőséget arra, hogy könnyen munkába tudjanak állni más településeken. Szintén nehezíti az elhelyezkedést, hogy a 270 iskolai tanulónak a 20%-a halmozottan hátrányos helyzetű, tehát egyik szülőnek sincs nyolc általánosnál magasabb iskolai végzettsége. Főleg az édesanyák között van sok háztartásbeli, illetve főállású anya. Ez anyagilag nagy megterhelést jelent a családoknak, de sok gyermeknek biztos, nyugodt háttérrel is ad, hogy az édesanya folyamatosan tud évekig gyermekével foglalkozni.

---

¹ Petőfi Sándor Általános Iskola. 2465 Ráckeresztúr, Szent János tér 31. Telefon: (25) 455-806, e-mail: alsosuli@rackeresztur.rkt.hu

Nevünkéből adódna a feltételezés, hogy a faluban rác kisebbség található, de ez már régóta nincs így. Kisebbségi önkormányzat egyáltalán nincs. Iskolánk tanulóinak az összetételén azonban látszik, hogy egyre sokszínűbb családi háttérrel rendelkező gyerekek élnek együtt viszonylag kis közösségben. Több vegyes házasságból született tanulónk van, akiknek az egyik szülője (általában az édesapjuk) más országból érkezett. Így van köztünk kínai, arab és görög származású gyerek, de költöztek községünkbe Erdélyből, Kárpátaljáról, sőt, van egy Japánban született tanítványunk, aki csak az iskolába kerülés évében jött haza Magyarországra. A roma tanulók aránya 7-8%.

Integrálunk látássérült és hallássérült tanulókat, és van olyan gyermek is köztünk, aki betegség miatt lett mozgássérült. Szerencsére a gyerekek a velük született kíváncsiságból és nyitottságból adódóan nem zárnak ki senkit soraikból, nem bélyegzik meg őket, hiszen általában az egy osztályba járók már az óvodában is együtt játszottak, elfogadó légkörben nevelődtek. Nagy feladatunk tehát, hogy a felnövő generációkon keresztül tudjunk hatni a szülőkre és a nagyszülőkre is.

A mai európai társadalom megköveteli, hogy megismerjük mások életét, szokásait, elfogadjuk különbözőségeinket, és felfedezzük egyformaságunkat. A pedagógusok feladata sokrétű ebben a folyamatban. Mindenekelőtt fontos a szándék, a megközelítés módja és az, hogy a pedagógus személyiségevel hogyan tud hatni a tanulóira és szüleikre. Nekünk, gyakorló pedagógusoknak a legnagyobb problémánk, hogy alig állnak rendelkezésünkre olyan eszközök, amelyek hatékonyan segítenének ebben a munkánkban.

Ebből adódott, hogy a pályázat keretében a *Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés* című továbbképzést kértük és végeztük el közösen. Mint a tanáriban zajló beszélgetésekből és a későbbi mentorálásokon kiderült, sokan alkalmazták azonnal a gyakorlatban is a tanfolyamon tanultakat. A tantestület kidolgozott egy két tanítási évre szóló programot a multikultúra jegyében. Így a 2006/2007-es tanévben a felső tagozatosok a farsang keretében készültek más népek bemutatásával, amihez tablót is kiállítottak az iskola folyosóján a választott országról.

Az alsó tagozatos tanulók pedig egy-egy európai uniós országot választottak maguknak, amivel több hétig tartó projektmunka keretében ismerkedtek meg, majd bemutatták egymásnak országukat. A bemutató után kérdésekre válaszolt minden alsós, és örömmel, büszkén mondhatom, sok volt a hibátlan megoldás. Ez azt bizonyítja, hogy nemcsak saját országukat ismerték meg jobban, de érdeklődve figyelték a többi előadást is. Természetesen ez aktív szülői közreműködéssel valósulhatott csak meg. A 2007/2008-

as évben Magyarországra szűkítjük a multikulturális megismerés körét. A felsősök a hazánkban élő kisebbségek között választhatnak, őket kell megismerniük, majd bemutatniuk társaiknak.

Az alsó tagozatosok magyar tájegységek népviseleteivel és a hozzájuk kapcsolódó népszokásokkal fognak foglalkozni, szintén projekt munka keretében.

Iskolánkban már régóta hagyomány volt, hogy a martonvásári speciális iskolával (enyhe és közepsúlyos értelmi fogyatékos tanulókat oktató-nevelő intézmény) egy évben kétszer-háromszor egy-egy osztály vagy diákszakkör (színjátszók, sportkörösök) közös programot szervezett. Most ezt a kapcsolatot szorosabbra fűztük, és kitágítottuk, hogy minél több tanulóink ismerkedhessen meg az ilyen problémákkal küzdő gyermekekkel, hiszen ők is köztünk élnek, meg kell tanulnunk – gyakran még nekünk, felnőtteknek is –, hogyan segíthetjük őket anélkül, hogy ez túlzó vagy esetleg sértő lenne.

A ráckeresztúri Petőfi Sándor Általános Iskola tanulói és tanárai is elindultak tehát azon az úton, amelynek célja egy új, elfogadó, befogadó közösség kialakítása.

Nemzetek bemutatkozása

Projektterv

A projekt célja: Uniós országok életének, kultúrájának megismerése

Fejlesztési feladatok:

A kommunikációs képesség, az előadó-képesség, az esztétikai érzék, a műélvezet, az empátia, a kezűgyesség, a gondolkodási képesség, a problémamegoldó gondolkodás, az auditív képességek, a néprajzi ismeretek, az együttműködési képesség, az idegen nyelvi ismeretek, a szókincs fejlesztése.

Időtartam: 3 hónap

Munkaformák: Egyéni, páros, csoport, frontális

Tantárgyi kapcsolódás: Magyar nyelv és irodalom, környezetismeret, rajz és vizuális kultúra, idegen nyelv, technika, testnevelés, ének-zene, tánc.

Feladatok	Tárgyi erőforrás	Humán erőforrás	Időtartam, határidő	Sikerkritérium	Értékelés módja	Kompetenciák	Felelős
Választás: uniós országok számbavétele.	Tan-könyvek, mesekönyvek, térképek.	Gyerekek, osztályfőnökök, szülők	A projekt 1. hete	Motiváció megléte és fenntartása	Tanári értékelés, dicséret	Kommunikációs képesség, olvasástechnika, együttműködés, feladattudat, olvasás, környezetismeret.	Osztályfőnökök
Gyűjtőmunka Az osztályok kiválasztott országokról minél több anyagot gyűjtenek be	Könyvtárak, internet, CD-k, DVD-k.	Gyerekek, könyvtárosok, szülők, szaktanárok, osztályfőnökök	A projekt 1. hónapja	Aktív részvétel, tárgyi eszközök megléte, katalógus- és internethasználat, szülői együttműködés.	A begyűjtött anyagok kiállítása és értékelése (méhecské, aranyalma stb.)	Kommunikációs képesség, olvasástechnika, együttműködés, feladattudat, auditív képességek, néprajzi ismeretek, idegen nyelvi ismeretek, szókincs fejlesztése Olvasás, környezetismeret, rajz, ének-zene, számítástechnika.	Osztályfőnökök, szaktanárok
Válogatás Az összegyűjtött anyagok válogatása, szelektálása	Könyvek, prospektusok, újságok, képek, reprodukciók, tárgyak, CD-k.	Gyerekek, osztályfőnökök	A projekt 1. hónapjának vége	Aktív részvétel, megfelelő mennyiségű ismeretanyag, válogatási szempontok	Tanári értékelés, dicséret	Kommunikációs képesség, együttműködés, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése, olvasás, fogalmazás.	Osztályfőnökök

Feladatok	Tárgyi erőforrás	Humán erőforrás	Időtartam, határidő
<p>Felkészülés, kiállítások, tablók elkészítése, versek, színdarabok, zene- és táncszámok betanulása.</p>	<p>Válogatott anyag, festék, ragasztó, filcek, kiállítandó tárgyak, hangszerek, CD-k, népviseletek.</p>	<p>Gyerekek, osztályfőnök, szaktanárok, szülők</p>	<p>A projekt 2. hónapja</p>
<p>Bemutató: Az osztályok előadják műsoraikat, bemutatják tablóikat, kiállítási tárgyaikat, majd a látottakról egy tesztet töltenek ki.</p>	<p>Tablók, kiállítási tárgyak, az előadások kellékei, hangszerek, lejátészó, hanganyagok, hango-sító.</p>	<p>Gyerekek, tantestület</p>	<p>A projekt 3. hónapjának eleje</p>

Siker-kritérium	Értékelés módja	Kompetenciák	Felelős
Aktív részvétel, tárgyi eszközök megléte, kezűgyesség, megfelelő szervező-készség, előadói készség megléte.	A munkák ön- és egymás általi értékelése.	Kreativitás, finommotorika, képzelet, gondolkodás, emlékezet, zenei készségek, mozgáskultúra, szépérzék, szorgalom, kötelességtudat. Olvasás, ének-zene, tánc, rajz, technika, környezetismeret, idegen nyelv, testnevelés.	Osztályfőnökök, szaktanárok, szülők
Megfelelő koncentráció, csapatmunka, előadói készség.	A munkák és az előadások ön- és egymás általi értékelése, teszt helyes kitöltése.	Kommunikációs képesség, előadói készség, emlékezet, mozgáskultúra, auditív képességek, olvasás, ének-zene, tánc, rajz, technika, környezetismeret, idegen nyelv, testnevelés.	Osztályfőnökök

Feladatok	Tárgyi erőforrás	Humán erőforrás	Időtartam, határidő	Sikerkritérium	Értékelés módja	Kompetenciák	Felelős
Szakmai nap és konzorciumi találkozó <i>Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés</i> című témakörhöz kapcsolódva az előadások rövidített DVD-változatának bemutatása, vendéglátás a nemzetek konyháján.	DVD, laptop, projektor, kihangsítító, a bemutatott nemzetek jellegzetes ételei, italai.	Gyerekek, tantestület, szülők	A projekt 3. hónapjának vége	Csapatmunka	A vendégek véleménye	Kommunikációs képesség, előadási készség, főzőtudomány	Egész tantesület
A projekt produktumai: tablók, kiállítás, az előadásokról készült film, finom ételek.							

Ausztria - Projektmunkaterv

A projekt kezdete: 2007. január 29.

A projekt vége: 2007. március 10.

Kapcsolódó tantárgyak: Környezetismeret, magyar irodalom, magyar nyelv, technika, rajz, ének-zene

A program tervezete heti bontásban:

1. A szülői értekezleten a program ismertetése, segítség kérése.
2. Az osztályban a program ismertetése, gyűjtőmunka beindítása.
3. A választott ország (Ausztria) megkeresése térképen, Magyarországhoz való elhelyezkedésének megállapítása. Ausztria fővárosáról élménybeszámoló meghallgatása, a tartományok megkeresése a térképeken. A gyűjtött képek megtekintése, csoportosítása. Osztrák népmesék meghallgatása, olvasása, hasonlóság keresése magyar népmesékkel.
4. Ismerkedés a német nyelvvel. Látogatás a negyedikes német nyelvű csoportnál, játékok, mondókák, dalok megismerése. Közös kiválasztjuk kedvencünket, amit együtt meg is tanulunk. A némettanárnő több olyan szót mutat, amelyek csak Ausztriában használatosak, és nagy hasonlóságot mutat a magyar szavakkal (például busszi = puszi, Palaschinken = palacsinta, Semle = zsemle stb.).
5. Az osztrák népzene, népi hangszerek megismerése. Mozart életútjának elmesélése, néhány részlet meghallgatása zeneműveiből. Schubert- és Strauss-művek hallgatása. A tiroli építészet és népviselet tanulmányozása, havasi gyopármotívum rajzolása terítőtervként. Különbségek, azonosságok keresése az életvitelben, történelmükben.
6. Mit esznek az osztrák gyerekek? Szülők segítségével vendéglátás (Wiener Snitzel, saláta, Sacher torta). Képekből tablókészítés, magyar és osztrák nemzeti zászlók megfestése, felragasztása. A műsor összeállítása, szerepek kiosztása.
7. A műsor gyakorlása, a folyosói tabló elkészítése. A kész produktum bemutatása.

Műsorterv (kb. 15 perc):

- Néhány szó Ausztriáról, Bécsről és tartományairól. Helyük bemutatása a térképen.
- Az osztrák népviselet bemutatása képekről, népzene meghallgatása CD-ről.
- Híres osztrák emberek.
- Szókitalálós játék a közönséggel. Mit jelenthet magyarul a nagyon hasonló német szó?
- A megtanult osztrák mondóka dramatikus bemutatása.

Nemzetek bemutatkozása

Munkaközösségi megbeszélésen eldöntöttük, hogy a *Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés* című továbbképzésen tanultakat kamatoztatva, elkészítjük és megvalósítjuk a Nemzetek bemutatkozása elnevezésű projektet. Minden osztály három hónap alatt felkészül egy-egy EU-országból, majd bemutatja azt.

Másodikos osztályom kitörő örömmel fogadta a hírt, és a falon függő Európa-térképhez rohanva sorolták az országokat. Lecsillapodva, a beszélőkörben pár szóval felelevenítettem az Európai Unióról tanultakat, majd kértem őket, hogy a választásnál vegyék figyelembe, hogy melyik országról tudnánk a legtöbb információt begyűjteni. Érdeklődjenek otthon, nézzenek szét a könyvtárban, hogy mely nemzetek jöhetnének szóba, majd egy hét múlva meglátjuk, mi lesz az eredmény.

Egész héten zsongtak a gyerekek, újságokat, képeket, könyveket hoztak, Ausztria, Németország, Belgium, Szlovákia, Románia, Anglia neve röpködött a levegőben.

Eltelt az egy hét, mindenki letette a kör közepére a kincseit. Az anyagok számbavételekor kiderült, hogy a legtöbb információt az Egyesült Királyságról sikerült begyűjteni. Megköszöntem a diákok eddigi munkáját, de figyelmeztettem őket, hogy most jön a neheze, célirányosan kell dolgoznunk. Az Egyesült Királyság négy nemzet szövetsége: angoloké, walesieké, íreké, skótoké. Így négy nép életét ismerhetjük meg.

A gyűjtés négy kategóriában indult: általános tudnivalók (földrajz, történelem), művészetek (irodalom, zene, képzőművészet, építészet, tánc), szokások (népművészet, hagyományok, konyha), sport. Szülői értekezleten a szülőktől is kértem a támogatást. Ők lelkesen elkezdtek felosztani a feladatokat maguk között. Voltak, akik vállalták, hogy autóval átmennek a környék nagyobb könyvtáraiba könyvekért, CD-kért. Mások felajánlották, hogy az interneten keresgélnek. Hét anyuka pedig megígérte, hogy eredeti angol receptek alapján kekszet sütnek.

Egy hónap állt a rendelkezésünkre, hogy megfelelő mennyiségű információt, anyagot gyűjtsünk be. Első időben csak épphogy csordogált, nagyon rám ijesztve, de az utolsó két hétben aztán megindult az adatáramlás. Egy polcra rakosgattuk a kincseinket. Megnyugodtam, ahogy egyre hízott a kupac. Tárgyak is érkeztek: játék emeletes busz, piros telefonfülke, testőr-baba, teáskészlet, angol tea, skót szoknya, CD-k ír és skót népzenevel, angol popszámokkal.

Hónap végén nekiláttunk számba venni, hogy melyik kategóriába milyen ismeretanyag érkezett. Volt bizony jó néhány egyforma könyv, újságcikk, kép. No, de sebjaj! A legnehezebb a szelektálás volt, hisz mindenki ragaszkodott az általa hozottakhoz. Többszöri módosítás után kezdett körvonalazódni a műsor és a tabló.

Olvasásórán elmeséltem Nagy-Britannia zászlaja kialakulásának történetét, így beszéltem Szent György, Szent Patrik, Szent András személyéről is. Technikaórán el is készítettük a brit zászlót. Rajzórán a nevezetesebb épületeket vettük számba, majd megpróbáltuk lerajzolni. Legtöbben a Tower-hidat választották, de voltak, akik a London Eye-t, de még Stonehange kövei is megjelentek egy-egy rajzlapon. Környezetismeret-órán a térképet vizsgálgatva beszélgettünk a négy nép történelméről, földrajzi nevezetességeiről. Szóba került az angol közlekedés is, megállapítva, hogy ami nálunk bal oldalon van, az ott a jobb oldalon. Olvasásórán angol gyermekverseket tanultunk, mesejátékot próbáltunk, és még az igen furcsa nevű Shakespeare is szóba került. Elámultak az összes művét tartalmazó könyv vastagságán, s nagyon tetszett nekik a híres drámaíró szülővárosát bemutató képsorozat, amellyel a jellegzetes angol építészetet is megismerhették. Matematikaórán neves tudósokat mutattunk be, legnagyobb sikere Newtonnak és az almájának volt. Az angol mértékegységeket is számba vettük, és megállapítottuk, hogy milyen jó, hogy nálunk nem ez terjedt el, mert sokkal bonyolultabb lenne az átváltás. A királyság pénzét is tanulmányoztuk, még a napi árfolyam fogalma is felvetődött. A szülői segítség mellett

a szaktanárookra is támaszkodhattunk. Az angolos kolléga segített az angol nyelvű vers tanulásában, tánctanárnő az ír tánc jellegzetes lépéseit mutatta be a gyerekeknek, a testnevelő az angol eredetű sportok szabályaiba próbálta beavatni az osztályt. Az énektanárnő a skót dudáról mesélt.

Közben gőzerővel próbáltuk a műsort, amelyben az osztály minden tanulója szerepet kapott. A tabló is készült, és mivel bőven volt anyagunk, így a legszebbet a többi osztályé mellé a folyosóra tettük ki, a megmaradtakat a termünkben tűztük ki. Az üvegtárolóba brit írók, költők könyveit, festmény-reprodukciókat, útleírásokat, szótárakat tettünk. Egy szépen megterített asztalkára pedig egy teadélután kellékei kerültek.

Eljött a főpróba ideje, amelyet egy zsúr keretében rendeztünk meg. A szülők behozták az angol kekszeket, teát főztünk, még tejet is tettünk bele, hogy kipróbáljuk, milyen az íze. A remek hangulatú próba után szoba került a közeledő húsvét is. A gyerekek csalódottan hallották, hogy Nagy-Britanniában nem szokás a tojásfestés és a locsolkodás. Közben a szülők izgatottan készítették süteményeiket. Legnagyobb sikere a gyümölcskenyérnek volt. Az anyukák tanácsokat adtak egymásnak, hogy mivel tehetik finomabbá kekszeiket.

Március 10-én mindenki izgatottan gyülekezett az iskola folyosóján, hisz eljött az idő, hogy előadják műsorukat. A videós beállította a felvevőjét, a gyerekek elcsendesedtek, és elkezdődött a bemutató. Az első osztályosokkal Görögországban és Ausztriában jártunk, a másodikosokkal az Egyesült Királyságban és Romániában kalandoztunk, a harmadikosok Hollandiába és Spanyolországba vittek el bennünket, a negyedikesek Olaszországba és Franciaországba kalauzoltak. Volt vers, mese, zene, tánc, játék. Nagyon jól szórakoztunk! A végén egy kicsit ránk ijesztettek, amikor kiderült, hogy egy tesztet kell kitölteni a látottakról. De nem volt ám nehéz, hisz odafigyeltünk mindenre.

Ezzel az osztályok munkája befejeződött, már csak a pedagógusoknak maradt tennivalója. Az elkészült videofelvételt áttanulmányoztuk, majd fájó szívvel megvágtuk, így lett egy húszperces ízelítő a többórás műsorról. A teljes felvételt sokszorosítottuk, és eljuttattuk a szülőkhöz.

Május 9-én szakmai napot és konzorciumi találkozót tartottunk három iskola pedagógusainak, ahol a továbbképzésen tanultakról tájékoztattuk a kollégákat. A program része volt az osztályok bemutatóinak rövidített videofelvételének lejátszása. A vendégek nagy derűtség közepette nézték a műsort. Minden iskola kapott a DVD-ből. A szünetben léptek színre a szülők, akik egy-egy asztalra egy-egy ország jellegzetes ételét, italát varázsol-

ták. Volt franciasaláta bagettel, holland sajtfalatkák, pizzás tekercs, bécsi kávé islerrel, angol tea keksszel stb. A kollégák lelkesen kóstolták a finomságokat, megállapítva, hogy „milyen klassz dolog a multikultúra”.

A három hónapos projekt véget ért, de a sikereken felbuzdulva már tervezzük a következő évit. Magyarország egy-egy tájegységét kell az osztályoknak bemutatni. Mennyi érdekesség, kaland vár ránk! Milyen jó, hogy ilyen sokszínű a világ!

A 2. a osztály műsorának forgatókönyve

- Az Egyesült Királyság himnusza
- Néhány fontos adat az országról
- Az ország zászlajának története
- Volt egy kiskutyám... (Vers)
- Tudod-e? (Érdekességek)
- Felelgetős (Mondóka)
- A fa, aki boldog volt (Mesejáték)
- Mondóka angolul, majd magyarul (Mindenki)
- Egyes műsorszámok között skót, ír népzene szól

1. Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága

Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (magyarul rövidítve többnyire Nagy-Britannia, ám egyre többet használt és pontosabb elnevezéssel: az Egyesült Királyság) nyugat-európai ország, az Európai Unió tagja. Országrészei Anglia, Wales, Skócia, valamint Észak-Írország. Az előbbi három Nagy-Britannia szigetén, utóbbi az Ír-szigeten helyezkedik el. Az ENSZ, az Európai Unió, a Nato, az OECD tagja.

2. Történelem

A Britannia név görög és latin nevekből származik, azoknak meg valószínűleg kelta eredetije volt. A kelták viszonylag későn jöttek a brit szigetekre, de az írott történelem velük kezdődik. A kelta név általában a későbbi angolszász hódítók előtt a szigeteken élő népek neve volt.

3. Általános adatok

Államforma:	Alkotmányos monarchia
Hivatalos nyelv:	Angol
Főváros:	London
Legnagyobb város:	London
Terület:	244 ezer km ²
Népesség:	60 és fél millió fő
Pénznem:	Angol font (GBP)
Időzóna:	1 órával korábban van

4. A lobogó kialakulása

A ma használatos brit lobogónak a skót zászló alapját adó kék a háttere, amelyen Írország, Anglia és Skócia keresztjei láthatók. A zászló előterében a nagy piros kereszt Szent György, Anglia védőszentjének keresztje. A György-kereszt hátterében a piros ferde kereszt Szent Patrik keresztje, aki az írek védőszentje. A Patrik-kereszt melletti fehér kereszt pedig Szent András keresztje, aki Skócia védőszentje.

Több, korábban brit gyarmati ország zászlajának elemeként megmaradt a Union Jack, még függetlenségük kivívása után is. A brit zászló kisebb változatban rendszerint a nemzeti lobogó bal felső sarkában látható. Ma négy független ország nemzeti jelképében található meg a brit lobogó. Ezek: Ausztrália, Fidzsi, Tuvalu és Új-Zéland. A korábbi gyarmati országokban azonban mind a mai napig tucatjával léteznek ilyen lobogók.

5. Versek

I had a little dog and his name was Blue Bell, I gave him some work, and he did it very well; I sent him upstairs to pick up a pin, He stepped in the coal scuttle up to his chin; I sent him to the garden to pick some sage, He tumbled down and fell in rage; I sent him to the cellar	Volt egy kiskutyám, a neve mákvirág, bármit mondtam néki, mindent megcsinált. Beküldtem a házba, hozza ki a tűt, rohant rögtön, és a tűpárnába ült. Leküldtem a kertbe, hozzon zöldbabot, ment, és a babszártól rohamot kapott. A kocsmába küldtem,
---	---

to draw a pot of beer,
He came up again and.
said there was none there.

As I was going
along, long, long,
A singing a comical
song, song, song,
The lane that I went
was so long, long, long,
And the song that I sung
was as long, long, long,
And so I went
singing along.
As I was going
along, long, long,
A singing a comical
song, song, song,
The lane that I went
was so long, long, long,
And the song that I sung
was as long, long, long,
And so I went
singing along.

What's in there?
Gold money.
Where's my share of it?
The mouse ran away with it.
Where's the mouse?
In her house.
Where's the house?
In the wood.
Where's the wood?
The fire burnt it.
Where's the fire?
The water quenched it.
Where's the water

hozzon barna sört,
jött, és jelentette:
„Sajnos, összetört.”

Hogy az úton kutyagoltam,
tam, tam, tam,
vidám dalocskát daloltam,
pam, pam, pam.
Hosszú volt a széles utca,
tam, tam, tam,
hosszúra nyúlt a dalocska,
pam, pam, pam.
S én csak egyre kutyagoltam,
tam, tam.
Hogy az úton kutyagoltam,
tam, tam, tam,
vidám dalocskát daloltam,
pam, pam, pam.
Hosszú volt a széles utca,
tam, tam, tam,
hosszúra nyúlt a dalocska,
pam, pam, pam.
S én csak egyre kutyagoltam,
tam, tam, tam.

Abba' mi van?
Száz arany.
Hol a részem?
A pintynél, ha jól emlékszem.
Hol a pinty?
Odakint.
Hol odakint?
A majorban.
Hát az hol van?
Tűz gyomrában.
Hol van a tűz?
Víz sodrában.
Hol van a víz?

The brown bull drank it.	A tehénben.
Where's the brown bull?	Hol a tehén?
At the back of Birnie's Hill.	Künn a réten.
Where's Birnie's Hill?	Hol van a rét?
All clad with snow.	Hó borítja.
Where's the snow?	Hol van a hó?
The sun melted it.	Nap felitta.
Where's the sun?	Hol van a nap?
High, high up in the air.	Ott ragyog!
What's in there?	Abba' mi van?
Gold money.	Száz arany.
Where's my share of it?	Hol a részem?
The mouse ran away with it.	A pintynél, ha jól emlékszem.
Where's the mouse?	Hol a pinty?
In her house.	Odakint.
Where's the house?	Hol odakint?
In the wood.	A majorban.
Where's the wood?	Hát az hol van?
The fire burnt it.	Tűz gyomrában.
Where's the fire?	Hol van a tűz?
The water quenched it.	Víz sodrában.
Where's the water	Hol van a víz?
The brown bull drank it.	A tehénben.
Where's the brown bull?	Hol a tehén?
At the back of Birnie's Hill.	Künn a réten.
Where's Birnie's Hill?	Hol van a rét?
All clad with snow.	Hó borítja.
Where's the snow?	Hol van a hó?
The sun melted it.	Nap felitta.
Where's the sun?	Hol van a nap?
High, high up in the air.	Ott ragyog!

6. Tudod-e?

- a) Minden idők legnépszerűbb popegyüttese angol volt. A Beatles világszerte hétezer millió lemezt és kazettát adott el.
- b) Az angol nyelv a leggyakrabban használt nyelv, az egész világ egyharmad része beszéli. A brit szigeteken azonban nemcsak angolul beszélnek: van ír, skót és walesi nyelv is.

- c) Walesnek sok-sok dombja, völgye, hegye van, de hosszú, homokos partjairól is híres. Ezeken a tengerpartokon összegyűjtik a hínárt, megfózik, és egy különleges ételt készítenek belőle, amelyet úgy neveznek: salátakenyér.
- d) Írországot Smaragd-szigetnek is nevezik, mert a rengeteg esőtől nagyon szép zöld ott a fű.
- e) A britek imádják a sportot. Néhány nagyszerű játékot itt találtak ki, például a golfot, a teniszt, a krikettet, a rögbi és a futballt.
- f) A királynő a Buckingham-palotában él, aminek 650 szobája van. Ha a királynő otthon van, akkor a zászlóját felhúzzák a palota tetejére.
- g) Skóciában van a Loch Ness-i tó. Sokan azt állítják, hogy itt él egy hatalmas tengeri szörny.
- h) A skót férfiak kiltet, vagyis kockás szoknyát viselnek, és biztos hallottatok szép hangszerükről, a dudáról.

7. A fa, aki boldog volt

Volt egyszer egy fa, aki szeretett egy kislányt. A kislány mindennap eljött hozzá játszani. Hintázott az ágain, szundikált az árnyékában, végignevette a nyarat. Szerették egymást, és a fa boldog volt.

Nemsokára felnőtt a lány. Egy nap eljött a fához, és így szólt:

- Fa, venni akarok valamit, tudsz adni egy kis pénzt?
- Nincsen pénzem – mondta a fa –, de szép piros almákat neveltem. Szedd le, vidd a városba, add el, lesz pénzed.

A lány így tett, és a fa boldog volt.

Nem sokkal ezután megint visszajött a lány a fához:

- Most már férfi vagyok – mondta – szükségem van egy házra, ami az otthonom lesz.
- Nem tudok neked házat adni – válaszolta a fa –, nekem az erdő az otthonom. De hatalmasak az ágaim, vágd le őket, s építs házat belőlük.

A lány így tett és a fa boldog volt.

Telt-múlt az idő. Egyszer a lány szomorúan tért vissza a fához.

- Az életem borúsra fordult – panaszkodott. Derűs helyére vágyom a világnak...

- Már semmim sincs, csak a törzsem – mondta a fa. – Vágd ki bátran, építs magadnak csónakot, hogy elhajózhass innen.

A lány így tett, és a fa boldog volt.

Sok év múltán visszatért a fiú. Öreg volt már ő is, öreg a fa is. Nézte a fiút, aztán megszólalt:

– Sajnos, hiába kérsz bármit, nem tudok segíteni, már csak egy tuskó vagyok. Ne haragudj rám!

– Kedves fa, most már kevéssel beérem. Csak egy csendes helyre vágyom, ahol megpihenhetek – suttogta a fiú fáradt mosollyal.

– Remélem, az öreg tuskó még megteszi. Bársonyos a fű körülöttem, gyere, fiú – mondta a fa –, ülj le, ülj csak le és pihenj.

A fiú így tett, és a fa boldog volt.

„A tökéletes barát az, aki kitalálja a gondolataimat, és mindig örül, ha lát. Figyel rám, ha kérem rá, és megosztja velem a titkát. Vállát nyújtja, hogy megpihenjek, és kezét, ha szükségem lenne rá. Mellettem áll a bajban is, s szíve mindig nyitva áll. Nem az a barát, aki akkor ad, ha van bőven és elég, vagy az érdek űzi őt feléd, hanem az, ki koldusként is megosztja veled helyét és a kenyerét.”

Az interkulturális nevelés helyzete a felső tagozaton

A 2006–2007-es tanévben a már megszokott iskolai rendezvények körében ismét szerepet kapott a farsangi bál, amelynek témája a felső tagozatban ebben az évben kapcsolódott a multikulturális nevelés céljaihoz. A farsangi multság címe a „Népek farsangja” lett.

Iskolánkban több osztályban megtalálhatók a kisebbségi családok és más nemzetek Magyarországon élő képviselőinek gyermekei is. Ezen tanulóknak elfogadása és elfogadtatása a társaik körében csak úgy valósítható meg teljesen, amennyiben mi, pedagógusok is megismerjük és tiszteljük, valamint ezzel együtt a gyerekekkel is megismertetjük és elfogadtatjuk más népek, kisebbségek kultúráját, szokásait, életvitelét. A multikulturális oktatás ideálisan az összetartás, összetartozás eszköze, hiszen az iskolai nevelés figyelembe kell, hogy vegye a különböző társadalmi csoportok hétköznapi életének, kultúrájának értékeit, gazdagságát, hagyományait is: célja, hogy megtanítsa a békés társadalmi együttélést a fiatalok körében. Ezzel elkerülhető a csoportból való kirekesztés.

A „Népek farsangja” programmal a tartalmi integráció megvalósítására törekedtünk, hiszen a tanulók kedvükre való példákat, információkat,

adatokat kaptak a különböző kultúrákról és csoportokról, a pedagógusok pedig ily módon szaktárgyuk mondanivalóját, elméleteit, elveit tudták érdekes formában alátámasztani és a gyakorlatban is bemutatni. Ilyen formában úgy gondolom, fel tudjuk kelteni a gyerekekben természetesen meglévő tanulási vágyat, kíváncsiságot, ezáltal automatikusan kialakul az iskolában az a kultúraérzékeny környezet, amely elengedhetetlenül szükséges a közösségben tanuló kisebbségi, illetve más nemzethez tartozó gyerekek megismeréséhez és elfogadásához.

A „Népek farsangja” címmel azt kívántuk érzékeltetni, hogy az első körben bemutatjuk, összeszedjük, formába rendezzük a gyerekek által ismert, kedvelt más országok, népek kultúráját, életét, és a második körben, egy másik rendezvény alkalmával fordítunk figyelmet a közösségben és a környéken élő, valamint az iskolánkba járó kisebbségekhez tartozó gyerekek és családok életének prezentálására – például a kínai, görög, arab és ukrán kultúra bemutatására.

Az első körben feladatul adtuk minden osztálynak, hogy válassza ki azt az országot, amelyet érdekesnek tartanak, a legtöbb információt tudják összeszedni, gyűjteni, és a legszemléletesebben tudják azt a farsangi bál keretében előadni.

Ezt követően egy gyűjtőmunkára került sor, amikor a kiválasztott ország történelméből, földrajzi, biológiai ismereteiből, kultúrájából, gasztronómiájából stb. gyűjtötték össze és választották ki a gyerekek azt az ismeretanyagot, amellyel a legszemléletesebben és érdekesebben gondolták bemutatni az adott országot.

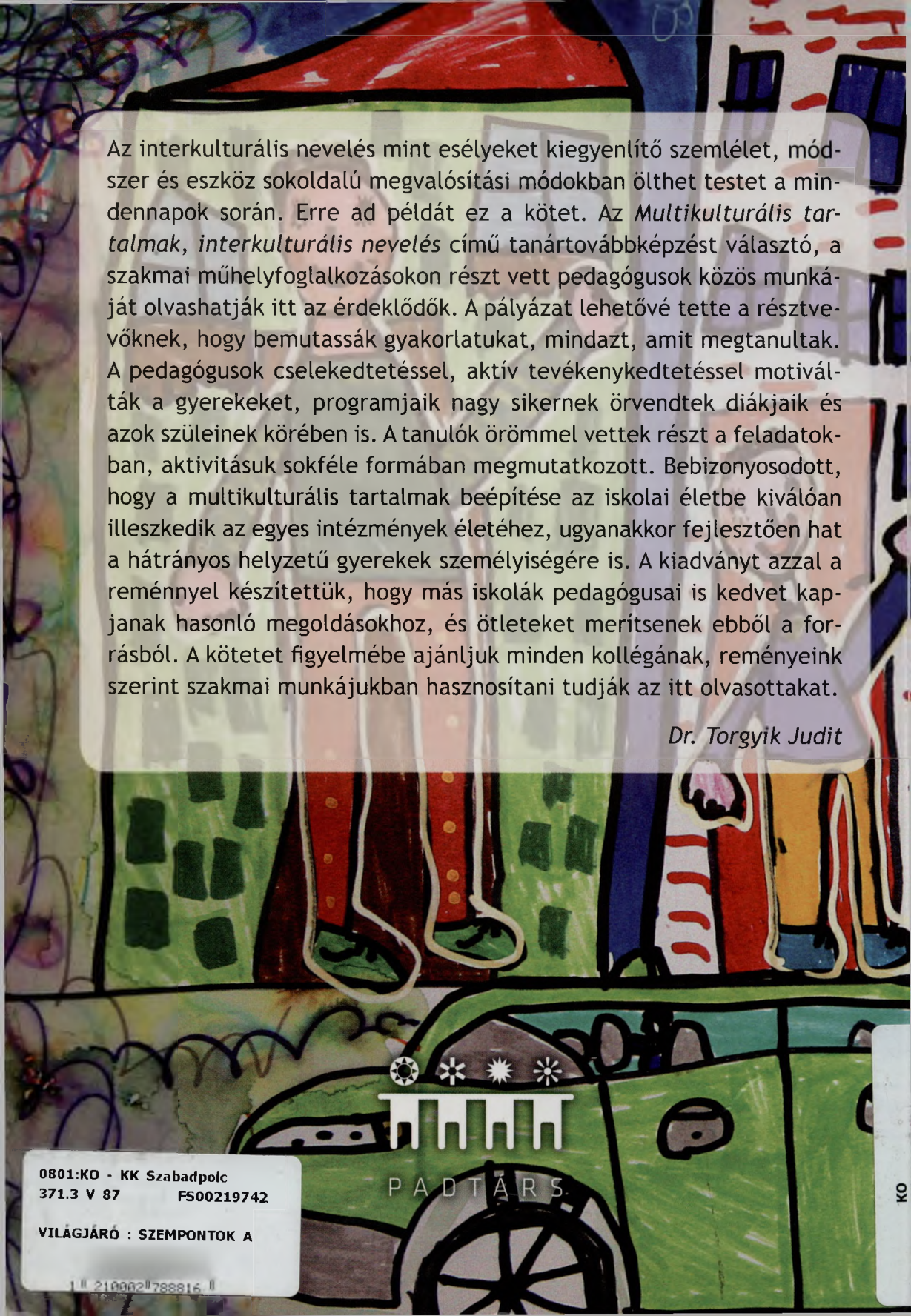
Ebben a gyűjtőmunkában segítséget nyújtottak a tanárok, a gyerekek eddigi tanulmányai, gyakorlati tapasztalatai, és nem utolsósorban a szülők is, akik szervesen be lettek vonva a segítő és előkészítő munkába.

A kiválasztott ország bemutatását két részre osztottuk. Az egyik részben az ismeretterjesztő adatok előadásának szántuk a fő szerepet. Előzetesen minden osztály megkapta a szükséges alapanyagokat, kartonpapírt, hogy posztereket tudjanak készíteni, illusztrációkat, fényképeket megjeleníteni olyan formában, amelyeket a későbbiekben, a rendezvény után is fel tudunk használni az oktatásban. Az elkészült plakátokat az iskola folyosójának a falán helyeztük el, így bármikor hozzáférhető, hasznos információkat találhatnak bennük a tanulók. A bemutatók láthatóvá teszik az eltérő nyelvű, kultúrájú országok közti hasonlóságokat és különbségeket, hozzájárulva a kulturális közösség minél szélesebb körű megismeréséhez, elfogadásához, méltánylásához az iskolai környezetben.

A második lépésben a farsangi bálon mutatkoztak be az országok, minden osztály kiválasztott egy-egy különösen jellemző dolgot az illető nép életéből, és azt jelenítette meg. A gyerekek nagy igyekezettel és fantáziával készítették el a jelmezeket, választották ki a hozzávaló zenét, megtanulták, lelkesen begyakorolták és egy igazi show-műsornak mondható előadás keretében bemutatták egy-egy nemzet táncát. Az előzőleg elvégzett gyűjtőmunka, valamint az osztályfőnökök kreatív közreműködése, segítsége jelentősen hozzájárult a sikeres szerepléshez. Különösen népszerű volt nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek körében az a gasztronómiai bemutató, amelynek során megismerhettük egy-egy ország jellegzetes ételeit, ízeit. Az italok sem maradtak ki a sorból, így alkalmunk nyílt megkóstolni és összehasonlítani az angol, lengyel, orosz tea ízét, aromáját.

A farsangi rendezvény jól sikerült, vidám hangulatban telt el a délután, a gyerekek és a felnőttek is sok tapasztalattal lettek gazdagabbak.

Az interkulturális nevelés mint esélyeket kiegyenlítő szemlélet, módszer és eszköz sokoldalú megvalósítási módokban ölthet testet a mindennapok során. Erre ad példát ez a kötet. Az *Multikulturális tartalmak, interkulturális nevelés* című tanártovábbképzést választó, a szakmai műhelyfoglalkozásokon részt vett pedagógusok közös munkáját olvashatják itt az érdeklődők. A pályázat lehetővé tette a résztvevőknek, hogy bemutassák gyakorlatukat, mindazt, amit megtanultak. A pedagógusok cselekedtetéssel, aktív tevékenykedtetéssel motiválták a gyerekeket, programjaik nagy sikernek örvendtek diákjaik és azok szüleinek körében is. A tanulók örömmel vettek részt a feladatokban, aktivitásuk sokféle formában megmutatkozott. Bebizonyosodott, hogy a multikulturális tartalmak beépítése az iskolai életbe kiválóan illeszkedik az egyes intézmények életéhez, ugyanakkor fejlesztően hat a hátrányos helyzetű gyerekek személyiségére is. A kiadványt azzal a reménnyel készítettük, hogy más iskolák pedagógusai is kedvet kapjanak hasonló megoldásokhoz, és ötleteket merítsenek ebből a forrásból. A kötetet figyelmébe ajánljuk minden kollégának, reményeink szerint szakmai munkájukban hasznosítani tudják az itt olvasottakat.

Dr. Torgyik Judit

0801:KO - KK Szabadpalc
371.3 V 87 FS00219742

VILÁGJÁRÓ : SZEMPONTOK A

PADTÁRS

1 || 210002||788816 ||